

423/2

1860 n8

n8

8

செப்டம்பர்

A. 8

384

1860 წ. № 8

ქალაქი

ჩემს ვარსკვლავს.

1860

1860 № 8

3305

(თ. ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსებითაგან.)

რად მრასხანებ, ჩემის ზედის ვარსკვლავო?
 მაინც გეცრავი თუძეა სძირდა მკლავო;
 შეეიფხა სულთა შენსა მოღრუბლავს;
 შეეჩუა გულთა სევდითა კრთოლავს!
 ნუ გვონია ზედსა მით დამიძწარებ,
 რომ ყველად ზუქით ნისლს მოიფარებ;
 შენ არ იცი რა სიამეს მომგებ,
 როს მიბუყვით ნისლით გამოძინათლებ.
 რა სახითაც გინდა შენ მე შეჩვენო,
 მაინც გიცნობ მშვენიერის ცის ზოგნო;
 ნათვლიხარ შენ ნათვლისა სულთისა,
 მიუხედავად თანხრომისა თანხრომისა!

მოციმციმდი, მოდი გამოძედარე,
შენგან ზნელი გულის გამოძიდარე;
კჳლავ ციური ცეცხლი გამოიხარე,
ნაბერწკალი ეშისა მოძეყარე.

1837 წელს.

დილა.

ოხ! დილაჲ, დილაჲ კჳლავ სანატრელო,
ჩემის გულისა დამატებოვლო.

გაქებ, ვადიდებ შენ ჩემო დილაჲ,
ამ წუთულის გულისთ მადლობას ვწირავ.

რომ აწ მიჩუწნე შენ სუფთარელი,
მწუხარეს გულის დამატებოვლო.

რომლისაჲ სიღვით ეს ჩემი გული,
არს სიხარულით აღტაცებული.

დილაჲ შენა ვახოვ რომ იყო შემწე,
რომ ჩემს დიხარულის გულის ნუგეში სცე.

როს განიდუმოს მან ღრმა ძილითა
ჲ გამოვიდეს გარზე დილითა.

მაშინ შენ იმს შეტყობინე,

ყოხარ რომ მე ვარ იმისთვის შეგუდარი,
ჩემთვის ნუგეში არსათი არის.

ეგების მაშინ მან შემიპრალოს,
მცარე ნუგეშიც შემომითვალოს.

ან ვუთავ ვნახო მე იმისი სახე,
სახე, რომელმაც დამიგო მსხე.

მაშინ შენ ჩემო ღომავო დღივო,
ამ ჩემს სიცოცხლეს შენ შემოგწირავ!

თ. ე. თ.

30 მაინი.

ცისა სიგრცესა გადაურცეა ციხე სარცეელა,
ფოთოლთ ნიავის შემობურვით დამღერეს ნელა;
ყანათ ერთობრივ, ჩუქულებრივ შექნეს ბიბინი,
მათში სოსანნი ნაწნარობენ თითქოს აქესთ ღვინი.
ნეტცუნმან უსეად ვადმონამა გრცელი ბუნება,
მწვანის პორობითი მსწრაფელ შემოსა გარემოება.
კვალად მოტედა ეს პორობიო მკრფლის თვლებით:
ალით, ფირუსით, ბრილიანტით & ზურმუხტებით.
ცეცხლს მიემატა გაზს მშენებმა, ექნა ცვლილება,
ოჰ! რა კარგია განსაცუფრო ეს ღვთის ქმნილება!

ურთიერთ შორის სშაურობენ & თავთ იდგევენ,
 ლოცვენ, აკობენ, არ აკმარვენ თვსთ სურნელთ
 ოსვრით & გრძნობით თითქოს ზენარს შეასძენ
 შორით ცხოველნი, ველს მშოგარნი მოსცემენ
 სმასა,

ესრედ ზღაგინ, რომ მთანიცკი აღევენ ზანსა.
 ნობრეგან მწვემსის დუდუკის სმა მომესმის წენარა,
 გადამგვრია თავს მშუშნიერი გბერეც ცის კამარა.
 იქით ყურს უდგებ ორთ სეიშ მუა ნაკადთ ჩქრიალსა,
 მლიგს, მლიგს ზარის სმა, ჭერშიგან გასცემს
 ღმერთს შეუსრულა სამსახური მზე მივალს დის-

ვითა სუსცს გრძნობას უკმევ მეცა მსსვერლოსა,
 ნაცვლად.
 ნარიჩქ თურიჩქათ ღრუბელთ შიგან სსიგნი მზისანი
 იმცვრევიან & თითქოს ზღუათ ზვრით ჭქონან
 დეღღანი.

ოჰ! რა ცურფა სარ ზუნებოთ ცვრად შექმ
 ნილო,
 ნეტავ მუშნება ეგე ცურფა სანგრძლივ ვისილო!

ოდეს ეძიებდნენ სოლომონის ვაჟებს კაცის
გონება,
შენს მიუწოდებელს განებაში დაკარგება! —

ი. კერესელიძე.

1860 წ.

ს. ბოგვს.

სოფლის ქორწილი.

აგერ მოისმის სოფელსა თოფისა,
უპოვნებ ნეფეა ზე ზატარძალი,
მასთან მაყრები, ხმა სიმღერისა,
აი, მოვიდა მახარობელი.

ჩემსუღლებს მგარი მას აუკარიოთ,
წითელი ყვამი ღვნითა სავსე
ველში მიეცით, ასე ყოხარიოთ
ღმერთოთ ოფხანის მტერი დაავსე!

ბედნიერ იყოს აქ ეს ქორწილი,
ბედნიერ იყოს ამ სახლში ღიხანი;
აგერ, მოისმის ცხენთა თქრიალი,
აგერ დაუწყეს თოფებს ტრიალი!

აქ მამხალისა მსწრაფელ მოუვიდეს,

ზე მშენებელად გაქვს პრიადო;
 მაყრულის მალლის ჯმით აქ აუვიდეს
 სტუმართ დაიწყეს ყუბე გრიადო.

მოჰმანდა მეფე ზე პატარადო,
 სიკეკლოყუთთა ორნივე ქებულნი,
 ჩამოსვეს ცხენით ოფიხის რძადო,
 დასხეს ცახტყედა ნეჭარებულნი.

აი! დაიწყეს აქ ფერჯისული,
 მკლავი მკლავზედა რიგზედ გაბეს;
 აქ მხიარულებს ყოველი სული,
 არხალოდითა ფაცხლავ დაბეს.

დაჰვრეს დაირას, აქ დაჰვრეს ცაში,
 ზე პატარადო ლეკურს თამაშობს!
 მხიარუვს ყველამ რიგზედ მახაში
 მეფე უტყერის ამით ამაყობს!

იქით კუთხეში მაყრებსა ჩუმათ,
 სუფრა უმლიათ, ქათამსა ჰსჭრიან;
 მწკადს მყუმწკარსა სიხლიანს, ყმათ,
 როგორც მოხუდებთ ისე ჰსწიწენიან.

დიდსა დარბაზში სუფრა იმლოება,
 თავთავის რიგზედ ყველა დაჰდება,
 აქ მხიარულად თავისუფლოება,
 მალლისა ჯმითა წარმოითქმება.

მოფრთხათ ძღუწნი, ფეხზედ ცხარია,

სავსე ტიკები ზ ნამცხვარია:
 ბატი, ქათამი მასთან ვარია,
 შეიქმნა რიგზედ საყვარია.

სადღეგრძელოა პირველი მეფისა,
 შემდეგ პატარძლის დიდის ჭიხვებისა,
 ჟამები სავსე აქ მაყვრებისა,
 ისმის ზ ისმის დიდისა ქეზით.

ერთი მეორეს გადაუყოლაგს,
 პირზედ აგოცებს ზ მიუყოლაგს,
 მე გამოვსტალოე რიგი შენა,
 მეფის გენახის ყურძნს წვენი.

შემდეგ აღგება მეფე ზ სძალი,
 გამოვლოენ გარეთ ტყე მღიმარენო,
 სუფრა იშლება გულად ახალი,
 ემატებიან ყესო სტყუძნნი.

ღესძახეს ძაღლა ვარის ვარაღო,
 ზ შუქნიერი აქ არხაღალიო.
 ვაჭკივის ბიჭი, თავ მოშვლებილი,
 ზერანგს ყვლია შავი გრეხილი.

ღაბანდა მეფე ზ პატარძალი,
 დაუდგეს მათ წინ ვერცხლის ზადია,
 გადაუყოლაგენ როგორც რომ ვადი,
 ვისაც ჭიხვში რამ ახადია.

მაყარი ყურის: მოყრთმევი,

ერთი ბეჭედი ნათლია შენსა
 ზ მამამთილსა ეგესხედა პრისა
 ზატარძლისათჳს მიყრთმეგია.

ქორწილი ესე ამ გჳრ გათავდა,
 ბქ ბერიკაცი თეთრისა წჳშრიით
 შვლსა ზ სძალსა ორსაჲ ჰლოცავდა:
 შეჰბერდიო შვლნო ზედნიერებით! —

— დიმ. ბერიკეცო.

10 იანვარსა. 1859 წელსა.

ნაქალაქევი.

აჲ შავი ნისლი მოიცუგეს ჰაერს, —
 ღრუბელ მობერვით ბურუსს შემოგვხვეს,
 ეულს მხარულს სევდები აწევს,
 ფიქრი ჰდარაჯობს უხილავს ძალებს.
 ეს წარმოძიდებს დროს განგლისასა,
 მუჳწნიერს გრემსა ქალაქს გავსილსა:
 ცხცსა ზ პალატს დიდ შემოსილსა,
 მასხედ მორტყულს მეფეთ სნათ დაწყობილსა!
 სურვიო მიემართე ნერეულსა ნაშისა,
 ვსტურედი გმუნვითა რამსა მათსა,

შუაგულ ახია ჩიდილი ალესა,
 შენებულობას შიომას ჭ ღუჩლესა,
 აგელ ვალვანს შემოზღუდულსა,
 ციხისა, ცხცხა შეუწყველსა,
 მთაგარანგელოზად სსიელ დებულსა,
 ყოველთ. მოჩქუნეთ მასობელსა.
 გნეჭკრთი მშენებნიერებ ქეჭლ ეკლავსურსა,
 ლეონ მეფის მიერ ჭმის გონიერულსა,
 რისიჯს ჭ გისიჯს აღმენებულსა,
 გარნა საგნისიჯს გაცუდებულსა. —
 თვს ეკლავთ სიკანსა შეუწყვედვია,
 მშამეს ღოდს მწყობილს დაურღვევია,
 სოფლის მესთლობა შეუძნეგია,
 მშობელი მიწა ზეგ მოჭერქეცვია.
 დავსრემლე გრძნობით, ვაგბდე ასობდა,
 აღსდეგ შეუძნა განცურდე ზომი,
 ვაკრებებს გვიანებკი არ რაობა,
 რადგან საგანზედ ჭქმნა მელოვარიობა!
 ღუჩლოც შენებნიერ მტერაა ქალელა,
 ცხცხ-ვკრეგნი შენი გადაქალელა,
 ქალქი მტერთგან ვით დანგრეულა,
 ამასთან შერიც განქარებულა.
 ნაცვლად დიდების რა დავებთენია,
 ზღუდე, ნაწერნი ვისი ბეგენია,

ბაზარნი სე მსდარს მოგატრენია,
 წაღვარის სეგოდ ჭაღა ცეცხრია,
 აი ქუას ჭაწერია სისხლი მართლისა,
 მოკუდა უსფულოვან მსმასსა,
 ჭევაოდა მუკწნივრად ჭასკ სრულისა,
 ზეცედი ეგოთ ეგო დანიშნულისა,
 დედის ერთა იგო, თავადი შული,
 გმირ მეომარი უღვაძ აძლილო,
 სიმესტლით დაჭსეს ეგულს მასვლო,
 სული განისარებს იქ წარდგენილი.
 თქ! ამ სასუამა ვით დამცა ზარი,
 ვერ უძლე ჭვრეტს მე გულ მწუსარი,
 თცნებით განგფსიზლდი ვითა მძინარი,
 გამოველ ვახუბიძე ცეცხლი ნიავი. —

კნ. ბარზარე ჟორჯაძისა.

დ. აბოილს. ჩე-სა წელსა.

მსეფას ისტორიამ მე დიდათ მაშინა.
 მხელია სიკუდილისა უცეძ. მოსდომა შინა,
 გვოდავ, თუ არ? არა ვსფი, ვით უსულო მაშინა,
 დრო არის სულს შეუდგე, უთხარ ჩემს თავს მაშინა.

ღმერთო, ღირსვარ შენდობის, ბევრი ცოდო
მტერი აჲ,
სიკეოეცკი მიმიძღვს ლექსი არ მიწერია.

გეშმარიტად ეს დიდი მე ცოდვა ამცდენია.
სნეული. ამ ცოდვთა, ვინ იცის რაგდენია?!
საცნად შავი თვალი აქესთ ჭ ბუღბული მუ-
ცუქნია,
ანგელოზსაცა ცანჯვენ, ღმერთო, ეს რა სენია!
ვეუბნებით, მოლექსე შევიერთაც მტერია;
მადლობა შენავს ღმერთო, ლექსი არ მიწერია.

სამშობლო ამ გუართ ლექსთა არის აღმო-
საგლეითი,
სად მაგალითთ ჭეუანდათ ჭერდეს—ზოგეთა
ღმერთი,
მარამ ვინ შედრება—ის იმუა ერთთა ერთი,
იპის ზამგა არ ეგშართებს მოწამეა თვთ ღმერთი.
ამ გვარ ლექსთ დრო წავიდა ესლა არაფერია,—
მე ლექსებს ცოცათ ვიცნობ, თუმცა არ მიწერია.

სწეალ ქალთ ლამაზ თვალთა ზოგეი მეცად
სცანჯავს,
სან ცბითა სდის, ჭაობით, სან ადრის მელნის
გუბესა,

(სად იხრჩვან ბუხები) როგორ უძლოს სუმა
რობას?!

სან დადრის მოარგეს, შეგ შეგ კამბეჩი.
მოცურავს.

ამ გვარივე თხსულება ცისკარშია; ერია;
კიდევ ღმერთსა მადლობა, რომ შე არ მიწერია.

არც ცანი მოასვენეს: ადარეს სან ცალამსა,
სან ლერწამსა ამსგავსნეს, სან ალვის სეს, სან
საროს,

რა წარბი მოეწონათ, ადარეს წურბელოსა,
ღმერთთან თქუცნ ავაცდინოთ, ლამაზნო, ამ
შეობასა.

ამისთანა შეშობა მნელი დასაჯერია,
მარამ ბევრგან შესგდებით—შეგი არ მიწერია.

ამ გვარი შეშობითა შეგვიძინეს ქალები:
შეც ზოგად მიმიღეს მამარიდეს თვალები;
ნაზს ცანს ვილა გვიჩვენებს, მოისვიეს შალები,
ლამაზო, ზოგეთ ცელში შე დიდათ შებრალები.
ქალო, ზოგეთ გჯიჯენის, ვით წაწილას მერია;
თქუცნ ცოდვაში არ გდევარ—ლექსი არ
მიწერია.

ჰოეცო შენს გზასა, საგანი შეივცალე,
 თუ ქალს ჰატივს არა სცემ, ჩუენ მაინც შე-
 გვიბრალე,
 თორემ შენის მიზეზით ღამას ვერ გნსაგთ
 ღამასო, ჩუენ რას გვერჩი? — მარცო ჰოეცს
 ემალე.
 მარამ გილა გაარჩევს — ჰოეცია, თუ არა:
 ეველა ბღაფნის... ვაჰ! შეც ლექსობა შემეფარა.

თ. რ. ხარაიოვი.

1859 წელს.

ცფილისი.

წიგნი

მაჩვენოთ. აღეწინაღე გამბეჭობას ღრ-
მულიანად და შეხედე მის აქოთულის უბნადის
ახე წერისა.»

ღიღის სიამოვნებით აღმოვიგოთ, ცნალო,
თქმის ავთენტური თქმის აქოთულის უბნად
ახე წერის, რომელმაც წამოაღიჭო თქმის
ახლა ყოველის წერის დამატებაც ქოთულის
სიგნალებში და რომელმაც გამოავლინა სურ-
ვილი, რომ ეს სიგნალი გარკვევით განსაზღვროს. ეს-
დგ მისი თქმის სამსჯელო სიგნალები მამუ-
ლისადმი და თქმის გულისადა წიგნი, რომ
ქოთული ეხა შემოაღებს წამოაღებაში შევიდეს.
ამის ამტკიცებთ სიგნალები და სიგნალები; თქმის

სწერო თავდაპირველად იჯექმის რაცკი აცხა-
 კარი დაუძნდა ზე ეოგელს თქვენს ნაწერში
 გამოცემულს კოლმხმადიური ასრი: წარ-
 მაგება ქართველთა ზე ქართულის სოცეჟერებისა;
 თქვენ ცდილობთ წერა-კითხვს განგარეგებასა
 თუო დაბალ საღისშაჟა. როგორათაჟ ქართული,
 მე ჩემის მსრით ზე ეოგელთა სამღვლო ქართველთა
 მსრითაჟა გიმღენი განესაღვრებელს მადლობასა
 თქვენს მადლის მსრისათჳს ზე თქვენს ქრის-
 ტიანობრივის მოქმედებისათჳს. როგორათაჟ ქრის-
 ტული ვართ გიღებ თქვენ მიერ დასვენოლს
 საგანსედ ჩემი ფიქრო გამოგსთქუ ზე ის ცნობა-
 ები უხეშნო, რომელნიჟ, ჩემის გულისმით
 უსარგებლონი არ იქნებიან. რა საქმეშიაჟ მსრი
 ჟერ არ დაწესებულაჟ იქ დიად საჭირო არის სა-
 ერთო საუბარი; თუო ერთმანეთის წინაუდგეო-
 ბს არა თუ არ უნდა გიწვედო, არამედ უნდა
 მოვიღებდეთ სისარულითა, რადგანჟ ურთიერთის
 უთანხმობითა სოცეჟერებაში გაისხენება სწორე
 ცნა ჭეშმარიტებისადმი. თქვენც თან სმა სრთ
 ამასედა. მაძასადაჟ შეძლება გულისსნით შეუდ-
 გეთ საუბარსა...

პირველად უნდა გამოგიტულოთ, რა არის
 ენა ზე სწავილოდ რა თჳსებას გვიხუშნებს იგი?

ენა არის ადამიანის აზრისა თუ გრძნობის გამო-
 ცხადება. ანუ გამოგვეჩვენებს, ადამიანის წარმა-
 ტებისა თუ უაქცევისა მსოფსწებული ანუ ნიშანი;
 ენა არის მისი უკეთილშობილესი ნაწილი, მისი
 უუძალესი ნიჭი, რომლითაც ის განბრწყინდება
 სსუტა ქმნილებათა შორის. / ადვილი, საღაც ხალხი
 აღგვედგება, იმის ცნობრება ჭ ისტორიული სურს
 აღგვედგენ მჭიდროდ მოელს მისს ბუნებას. ენაც
 ამ გვარს აღბეჭდილებს მიიღებს. / როგორათაც
 ერთი ჭ იგივე ნათესაობა იგივე ცოდნათა, აგრე-
 თვე იგივე ენაცა. თუ ერთი ჭ იგივე ცომა ენ-
 ნაწილდება მღელსა ჭ დაბალს კლასებათა, აგრე-
 თვე მისი სიუბარი ენნაწილდება მეტათ თუ ნაკ-
 ლებათ. ენა თუვე გვიანბობს თვსს ისტორიასა:
 სად მოუღია მას დაწერა, რა ადვილებს ჭქანია
 მიმოსვლა. ენაში აღმოაჩნდება მოულის ცოდნის
 სასიათი, სოცსოვლე ჭ სიმტკიცე, / გარწარდობა
 ჭ დამუდარი თვსებები, მიმართუ ჭ წესდებოლე-
 ბანი, სასტეფროება ჭ საწმუხროება, მხატვანი
 დახატვა ჭ გარეგანი შეწარება, სამწესლო ანუ
 სამსიარულთა გამოაქმა ლექსთა ჭ სსილსთ
 თქმულებათა. თუ უკზო-თესლო ჭქანიათ გავლე-
 ნა ერთს რომელსმე ცოშხედ, უკანახკელს
 სიტყუერებაში სსმარდისოდ დაბოებიან გუჟნი იმ

გაგონისა; (თუ ეს ყოფილა წარმადებაში ის მ-
სუსტდება სსუა & სსუა უბედურთა მემსკვეთთა-
გამა, მაგრამ ნამანი მისის წარსულის წარმა-
ტებისა სრულყოფით არ განსაზღვრება. სიღის სეზუ
აქა: თუ ეს ამ სიღის ოდესმე უკუდგება დი-
დება & განთავება, თუმცა ბედისწყალს სან & სან
დამსკვეთის მს, მაგრამ მისს მთავარბედურთა
მზალ სხვათაში გამოდგომუშავებს წარსული სა-
სურათგან. მათა წინადათა.

ამ სსუაგან სსუაგანთა მემსკვეთთა გამო-
გონებათ თუ სსუა ქართულის განსა. / დანადმი
მისი ოვარება ფისა წყვეთადმი. / მუქიყრბა
მანა გვარწმუნებს, გთამუც ის წარმადგონ-
ებებს მარსაგან ინგაგონთა განათა მსგავსება მა-
თი არისა ესედი & ოვარწ ქართულისა დეფსია,
რომელსაც მამდგონარბედებს აღნიშნულის წყარბა-
გან, არისა მარსული. ამ მარსაგან მსოფოფ
ხეშს განს არ აწარმოებენ უმცდესი სწოლო
გვრბადულისა განათა მარსული ოვარწბე. ოვარ-
რითი გივით, რომ ოვარწბე სსუაგანთა სსუა მქო-
ნათ სსუაგანთა მსგავსება სსუა & სსუა მქო-
მუფოფთა—გვარსია, რომელთა & სსუაგან;
ხეშს განს ოვარწბე მსა: მარსული მათა
სოცეფსნი მსოფოფთა ხეშს წინადათა. ქართუ-

ღო უბარდებს ეხა განსწილდება რამდენსაჲ
 შტოყნათ: ქართლში ჭ კასეთში, იმერეთში, გუ-
 რიაში ჭ ასოუჯისის მხარეში დაუქმნულად უკ-
 თხი დამბასლუგო სოფლად, უკუთვალის უგლა-
 ლითაა სხუ ადგილყმადე გ.მა განმდგომადი
 გარყნა და სკალადარად — თუქ ფშუ სკახურადი,
 ღახსკანში ასუ მტყადი, სამეგრელოში ჭ სკა-
 ხეთში. მტყადი ჭ სკახურა სმადარდჲ კრის ეხს,
 თუქცა მათ შუ სკახურადჲ ქართლის სოფლადი
 მუარეხი ქართლში ჭ გურუდს: სკახური ეხა
 კრის, ჩეჭის მხრად, თუთ გარყნადი მტყადი V
 ღო. ქართლად, კასეთს ჭ იმერეთს სოფლადი
 ან ეხმად მტყადი უბრად, რაგადართუ მტყ-
 ადჲს ან ეხმად სკახური უბრად. მარგალი დრო
 წამმდრად რუ, ადმმსლუი ეყბი ამ მდგომარე-
 თადი არად. მტყადი გოჯათ, რამ თექსე
 რადი მალუთარხი სოფლი მდგადჲ მდგომ ქარ-
 თელთი ცოდია, ჭ ეს რუქს სმადარდჲ ჩეჭის
 ეხს მისს მტყადითა. რადგანუ თუთ ქართლთ
 მქართო მსმელადი კავახის მუქბს ცოდმსლუ,
 ამ მსმელადი მათ მუქბსკითათ ჩეჭსი ღუქ-
 სბი: აფსლთ, რხთა ჭ თუთ ჩეჭსლთუ. ეხა-
 მუქბსლუ აქმადჲ მისს მათ სოფლადი სოფლადი
 სოფლადი ღუქსბი: სხსს, უკრად ამ მხრად

უმოქმედნით მიიუღებზედა ჩუქს წინააართა. უბირ-
 ველესი ებოსა, როდესაც ჩუქსნი სიტყუერება აღ-
 ყვავებაში ეოფილა, შეიცავდა სამასს წელზედ.
 მეც დროს — მეცსრე საუკუნით მეცამეტე საუკუნა-
 ზდე; — ეს ის დრო იყო, ოდეს აღმოჩნდნენ შერ-
 თება ქართველთა ცომათა ზე მათი შექმნებლობა,
 ძლევა-მოსილი დიდება ჩუქსნი მეფეთა, დასელოვ-
 ნება ლიტერატურისა ზე განბრწყინვალება არსთე-
 გურისა. ჩუქსნი ენაში აღბეჭდილ არიან ქართ-
 ველთა ცომათა განსხვავებულნი თვისებანი — სიცხარე-
 ლე ზე სასწრაფე, ასოვანება ზე სასწუმნოებრიფი,
 მიდრეკილება. სეკამეტის საუკუნის შემდეგ საქართვე-
 ლთა ეოფილა შეწროებაში, თუმცა სრულიად არაოდეს
 არ დამსულავსულს ენასა ეოფილა იგივე ენას აღარ.
 ჭეონია წარმოცება, თუმცა იგი არც დატემა.
 თქუქსნი ჭეოფთა უბირატესს ქართულს ენასა
 სამ ნაწილად: საღმრთო წერილად ანუ საეკლესი-
 სიურად, მდამოურად ანუ დარბაისელთა უბნობად ზე
 გლეს-კაცების ენად. ეს ჭეუშმარიტია. რა მიზეზით?
 ჩუქსნი ზემათ უჩუქსნი ისტორიულთა შემანსევვათა
 მოქმედება ენაზედ ზე აქ სრულიად მტკიცდება
 წარმოთქმული სიტყუა. საქართველოში დაფუძნდა
 ქრისტეს სფული; საჭირო იყო საღმრთო წერი-
 ლების გადმოღება ბერძნულთა; წარმოსდგა სე-

გვლესიო ენა. საქრისტიანო სარწმუნოება რომ
 არ მიგვეღო, არც ეს ენა გვეძნებოდა. სწოგა-
 დო ენაზედ აღიქმათა ზ სეკულესიო წერილოთ
 გადმოლება შეუძლებელ იყო — სკანა იყო იმის-
 თანა, რომელიც იმ დროს ამ ენას გერ შეითუ-
 სებდა, ზ საღმრთო წერილი თვითქმას ყოველს
 ენაზედ ამ გვარად ითარგმნა. ისტორიულმა შეპ-
 თხვევამაც ისე მოიგნა ჩუხნა, რომ ჩუხნს
 ენაზედ ეს წერილები ითარგმნა საქართველოს
 გარეთ, საბერძნეთში გრისკელ მიღებული ზ შითუ-
 სებული ენა უნდა დარჩესილიყო. მაგრამ ამასკი
 სუ გიცევთ, რომ იმათი გადმოლება სწოგადო
 ენაზედ არ შეიძლებოდა. ოდესმე ეს უნდა მოხ-
 დეს საქართველოში, ამაში უნდა შეგბამოთ გერო-
 ბილოთა: ეს დავ სტორია, თუ გვსურს სწო-
 გადოთ საღმრთო სიტყვს გერტყულება: ეს მეჭ-
 ლი ენა უფრო ზ უფრო მეჭლდება, სალსი უფ-
 რო ზ უფრო მოაკლდება მისს სქესასა ზ გავო-
 ნებასა... დარბაისლოური ენა ანუ სწოგადო ენა —
 მე ამ სიტყუას გისძარებ სეკულესიო ენის წი-
 ხათ არსებდა, არათუ არსებდა, თვით წარმოადგა-
 შიაც იყო. ეს აზრი შეიძლება შეძვედით დავაძ-
 ცავით. რუსთველმა თავისი აგეფსკის ცულისანი
 როდესაც დაწერა, დიდი დრო არ იყო გამოსუ-

ღო ამას შედეგად ზეც სიძლიერა წყაროთი ითხო
 ვნა; ამ თხევანის ვადა, სხვა თხევანთა
 მაქროსი ხეშის დარღვებას; ესენი & უნაქ-
 ნეცხად ზარეშად — რათა დაწერიდნა მიმსდევნის
 & ვანძვეწიერებულს ენათ, რომელსცა ვე-
 ლოვნებასეფს უმაქსიმალად — ეს უნდა — რა
 აფხაზთა, ამავე დროს ანუ რამდენად, მო-
 შიდადღობთა: რაც უნდა ვხედავთ სიჭა-
 იერს შემკული ენათ თუ არა ღირს, ის ენის
 განკითხვის ვერ შეძლებს მოღვს ხსენებ-
 ლის საქმი ანუ მოკლის სიღრმის. გვიძობითი
 ღირს მართად შეთანხმებს ენის შეცდომ თუ ნა-
 ლით თხის ნებისმიერ. რაგონათა თუ უცხო
 გმადსეფს ვერაფრით ვერაფრად, რათა რამდენ
 ის გნათის მუცელს, აგრეთვე მართად მანძი-
 ზული მწერალი შემაჯავრობს თანხს ქმნილობა
 ვერაფრად, რათა თუ ვანძვეწიერებს სხვაგვარად
 სიღრმის სიღრმის, მაშა სიღრმე უნდა ეს შე-
 დევი მხოლოდ: სიჭაი, რომელთაც არა დაწე-
 რალი ვერცხის ვერაფრად, ხეშს მიუწერს რეკთ-
 გელს ამ მსხვერთ, რომ ემნა წარსდევნის,
 მოამბეღობნა აღმოსაგვირს & მათ სიჭაი
 ხეშნადე მაქროსი მართად რეხაველის ქმ-
 ლები.

თქვენ წამდობოქმეთ გრამატიკის საფიზიკო
 ნახს; სხვადასხვა მისი საჩუქებოა. ღიათ არის
 შედგენილი. მე არა ვიცი ესა: გრამატიკის
 განახლებითა ენის სწავლა შეუძლებელია; როგო-
 რათუც ლოგიკის განახლებითა — შესაძლებელია. უმეტეს-
 ლით მხოლოდ ბენედიქტის ლოგიკის ძალი ზ
 მოქმედება; თუ აღადგინი ამ ძალით არ არის მი-
 ნიჭებული, შემოღებული ლოგიკა გერას უმეტეს-
 ლის ამაღ არ მოაქვს იმისი სწავლა თვითქმის
 ყოველს ყვირანისა ზ რუსეთის შკოლებში. ლო-
 გიკა იყო ნაყოფი მეტადარისა სხვადასხვათა,
 რომელთაც ენების გარდა, საჩუქებოა არა მოუ-
 ციარა; ლოგიკა შეამოკლებდა ეოზებასა ზ ჩაგრ-
 ვიდა მზის თავისუფალს მოძრაობასა. რასაც აქ
 ლოგიკაზედ განბობთ, თვითქმის იგივე უნდა
 ვსთქვათ გრამატიკაზედაცა. შეთურთმეცე ზ შე-
 თურთმეცე საუკუნოებში, აგრეთვე შემდეგში,
 ქართველთ არა ჰქონიათ დაწერილი გრამატიკა,
 მაშ რუსთაველმა ზ ჩასრუტხამყმა, გასუტემა ზ საბა
 ორბელიანმა რომლის განახლებითა ისწავლეს სემპო-
 ბლო ენა? რასაკვრელია არც თქვენს იფიქრებთ
 ზ არც სხუანი იფიქრებენ, რომ ამ შეწრაფო
 თსუოლებში ენისა ზ მისის განახლების წინააღმ-

ჰარეშლად შეოგრაჲევე საუკუნეში ჰარეველ გრამ-
 მარეკოსად აღმოვჩნდა ანტონი ჰარეველი, გან-
 ბაწესნებულო ძალადის ნიჭითა ჰ დიდი მამუ-
 რალი; მისის შეყვანილობით სსოლისციკის გველე-
 ხის გეხსნა ესა საქართველოსა. ეს იყო იმ
 დროს, ოდესაც თუთ ივრონაში იგონეს სსოლის-
 ციკის უსარგებლობა. შემდეგ ანტონისა გრამმა-
 ციკები დაეწიერეს უფროსა — დოდავემა, იოსელი-
 ანმა ჰ ჩუბინოვმა. თუთ იმათი განახები არ არიან
 ქართულს ენის თვსებაზედ დამყარებულნი. არ
 შეიძლება არა ესთქვათ, რომ ამ მამურალით ამას
 მართა დიდუთ, თუ გიფიქრებთ, რომ იმათ
 განახების არეის კათოლიკობის გარდა მხოლოდ მოსწ-
 ლეთა გრამთა, რომელთაც იძლეობთ აკთახებენ
 ჰ რომელნიც შეორესაც დღეს იფიქრებ, მკავ-
 სედ რომელთაძე ფართიანი? წინდელს დროს მო-
 წინვე მუხრანისი განათლებულს ქმცნებში ვიდრე
 უფრონიც გრამიცის აღმასწავლებელს ანუ სკოლის
 შეკვლას. მამ სხანს უფრო სურვილია თქვენს
 სურვილი, რომლითაც მოიწვევთ ბაქა ქართულსა
 გრამიცის შედგენისათვის. არც უნდა ვარ-
 დამ დასწეროს ბაქა, აუვარდებოთ, ქმცლის
 სავსეშლზედ ჰ ქმცლის განახებზედ უნდა და-
 წკობს; მართა მისი იქნება უხეუფო ჰ დროს

დაკარგვა როგორთუც იმისთვის, ივლითვე სხვა
გადაცემისთვის.

მაშ რა უნდა გქმნა? ეკლესია გკითხვით.
აქ რას გუბნებენ? ღმერთსა და თუა მართლ-
დამტყურობა. ამ სიტყვით ხეწნა ეკლესიისათვის
წყალობა, ანუ ორი ღონისძიება; პირველი — თუა
სლოცული სხვაგვარა თუ დამბახრული ენა; მე-
ორე — გუბნებდით კითხვა ამ მწერალთა, რომ-
ელნიც მუცელს უკეთეს სხვაგვარ სურბათსა.
ესწავლს მისწავლის მისწავლითა თუა გთუ-
ხება და ენის განხილვად. მთავრების უკანასკნე-
ლის თხუბრთა, რომელთაც მდგომარებას ნამდვილ-
განხილბო. / ორნივე სიტყვადნი წყალობა არა-
ერთი ერთმანეთისაგან მჭიდროდ დამოკიდებულნი;
ერთი მთავარი მისცემს მეორეს მუშაობის წარ-
მადგომს. მწერალი ვერ მთავრდება კარგის მწერ-
ლის ღირსებასა, თუ ვერცა ეს გზა არ გაიღო.
თქვენ უჩუბნებთ ბიჭო ქართულთა როგორთუც
კარგს ქართულის ენის მკვლევარს არ შეიძლება
გამოქვიხნათ იმისავე, როგორ მთავრდება ეს ცოდნა?
დაწეროლის გრამატიკის განხილვის ცოდნითა
თუ კარგის სხვაგვარა და კარგი მწერალი ენის
მუთხუბრთა? რაც აქ გთქვამთ ბიჭოსა, იგივე
უნდა ითქვას ხუცესს დროს განბრწყინებულთ.

პოეზიებზედ — ალექსანდრე შუბინინისა, ნიკო-
ლოზ შარათაძისა, გრიგოლ არბილიანისა
და ვიოლინისა.

თქვენს ანბანში, ზოგთ უნდათ სეკულარ-
ების შემოღება წერაში, და ზოგთ კარგის საზო-
გადოებისათ. მე დიდი პატივისცემა მიქვს პირვე-
ლისა, მაგრამ უნდა აღვარო რომ უფროა მისი
სმარება. თუნდა რომ კიდეც გეცადნეთ, სრულებით
გერმანია გიქმნა. დაბალი ანუ გლეხური ენა სათქმელი
არ არის. გლეხების სუბარი გერმანულს მა-
ღალითა სავანათა გამოსავსება შეუძლებელია. დაგე-
და 1811-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-1066-1067-1068-1069-1070-1071-1072-1073-1074-1075-1076-1077-1078-1079-1080-1081-1082-1083-1084-1085-1086-1087-1088-1089-1090-1091-1092-1093-1094-1095-1096-1097-1098-1099-1100-1101-1102-1103-1104-1105-1106-1107-1108-1109-1110-1111-1112-1113-1114-1115-1116-1117-1118-1119-1120-1121-1122-1123-1124-1125-1126-1127-1128-1129-1130-1131-1132-1133-1134-1135-1136-1137-1138-1139-1140-1141-1142-1143-1144-1145-1146-1147-1148-1149-1150-1151-1152-1153-1154-1155-1156-1157-1158-1159-1160-1161-1162-1163-1164-1165-1166-1167-1168-1169-1170-1171-1172-1173-1174-1175-1176-1177-1178-1179-1180-1181-1182-1183-1184-1185-1186-1187-1188-1189-1190-1191-1192-1193-1194-1195-1196-1197-1198-1199-1200-1201-1202-1203-1204-1205-1206-1207-1208-1209-1210-1211-1212-1213-1214-1215-1216-1217-1218-1219-1220-1221-1222-1223-1224-1225-1226-1227-1228-1229-1230-1231-1232-1233-1234-1235-1236-1237-1238-1239-1240-1241-1242-1243-1244-1245-1246-1247-1248-1249-1250-1251-1252-1253-1254-1255-1256-1257-1258-1259-1260-1261-1262-1263-1264-1265-1266-1267-1268-1269-1270-1271-1272-1273-1274-1275-1276-1277-1278-1279-1280-1281-1282-1283-1284-1285-1286-1287-1288-1289-1290-1291-1292-1293-1294-1295-1296-1297-1298-1299-1300-1301-1302-1303-1304-1305-1306-1307-1308-1309-1310-1311-1312-1313-1314-1315-1316-1317-1318-1319-1320-1321-1322-1323-1324-1325-1326-1327-1328-1329-1330-1331-1332-1333-1334-1335-1336-1337-1338-1339-1340-1341-1342-1343-1344-1345-1346-1347-1348-1349-1350-1351-1352-1353-1354-1355-1356-1357-1358-1359-1360-1361-1362-1363-1364-1365-1366-1367-1368-1369-1370-1371-1372-1373-1374-1375-1376-1377-1378-1379-1380-1381-1382-1383-1384-1385-1386-1387-1388-1389-1390-1391-1392-1393-1394-1395-1396-1397-1398-1399-1400-1401-1402-1403-1404-1405-1406-1407-1408-1409-1410-1411-1412-1413-1414-1415-1416-1417-1418-1419-1420-1421-1422-1423-1424-1425-1426-1427-1428-1429-1430-1431-1432-1433-1434-1435-1436-1437-1438-1439-1440-1441-1442-1443-1444-1445-1446-1447-1448-1449-1450-1451-1452-1453-1454-1455-1456-1457-1458-1459-1460-1461-1462-1463-1464-1465-1466-1467-1468-1469-1470-1471-1472-1473-1474-1475-1476-1477-1478-1479-1480-1481-1482-1483-1484-1485-1486-1487-1488-1489-1490-1491-1492-1493-1494-1495-1496-1497-1498-1499-1500-1501-1502-1503-1504-1505-1506-1507-1508-1509-1510-1511-1512-1513-1514-1515-1516-1517-1518-1519-1520-1521-1522-1523-1524-1525-1526-1527-1528-1529-1530-1531-1532-1533-1534-1535-1536-1537-1538-1539-1540-1541-1542-1543-1544-1545-1546-1547-1548-1549-1550-1551-1552-1553-1554-1555-1556-1557-1558-1559-1560-1561-1562-1563-1564-1565-1566-1567-1568-1569-1570-1571-1572-1573-1574-1575-1576-1577-1578-1579-1580-1581-1582-1583-1584-1585-1586-1587-1588-1589-1590-1591-1592-1593-1594-1595-1596-1597-1598-1599-1600-1601-1602-1603-1604-1605-1606-1607-1608-1609-1610-1611-1612-1613-1614-1615-1616-1617-1618-1619-1620-1621-1622-1623-1624-1625-1626-1627-1628-1629-1630-1631-1632-1633-1634-1635-1636-1637-1638-1639-1640-1641-1642-1643-1644-1645-1646-1647-1648-1649-1650-1651-1652-1653-1654-1655-1656-1657-1658-1659-1660-1661-1662-1663-1664-1665-1666-1667-1668-1669-1670-1671-1672-1673-1674-1675-1676-1677-1678-1679-1680-1681-1682-1683-1684-1685-1686-1687-1688-1689-1690-1691-1692-1693-1694-1695-1696-1697-1698-1699-1700-1701-1702-1703-1704-1705-1706-1707-1708-1709-1710-1711-1712-1713-1714-1715-1716-1717-1718-1719-1720-1721-1722-1723-1724-1725-1726-1727-1728-1729-1730-1731-1732-1733-1734-1735-1736-1737-1738-1739-1740-1741-1742-1743-1744-1745-1746-1747-1748-1749-1750-1751-1752-1753-1754-1755-1756-1757-1758-1759-1760-1761-1762-1763-1764-1765-1766-1767-1768-1769-1770-1771-1772-1773-1774-1775-1776-1777-1778-1779-1780-1781-1782-1783-1784-1785-1786-1787-1788-1789-1790-1791-1792-1793-1794-1795-1796-1797-1798-1799-1800-1801-1802-1803-1804-1805-1806-1807-1808-1809-1810-1811-1812-1813-1814-1815-1816-1817-1818-1819-1820-1821-1822-1823-1824-1825-1826-1827-1828-1829-1830-1831-1832-1833-1834-1835-1836-1837-1838-1839-1840-1841-1842-1843-1844-1845-1846-1847-1848-1849-1850-1851-1852-1853-1854-1855-1856-1857-1858-1859-1860-1861-1862-1863-1864-1865-1866-1867-1868-1869-1870-1871-1872-1873-1874-1875-1876-1877-1878-1879-1880-1881-1882-1883-1884-1885-1886-1887-1888-1889-1890-1891-1892-1893-1894-1895-1896-1897-1898-1899-1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-1922-1923-1924-1925-1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932-1933-1934-1935-1936-1937-1938-1939-1940-1941-1942-1943-1944-1945-1946-1947-1948-1949-1950-1951-1952-1953-1954-1955-1956-1957-1958-1959-1960-1961-1962-1963-1964-1965-1966-1967-1968-1969-1970-1971-1972-1973-1974-1975-1976-1977-1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986-1987-1988-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-26

ცოში მხამდისინ ხალხთ სიიღამ აღმოიპლგებო-
 დეს, ცნცვრებით უნდა უმზერდეს მალაოს თავისს
 ვენიას. თუ მისი ენა აქამდე არის უკეთესი,
 სხანს, რომ ხუჭსს საზოგადოებას ექუსის საუკუ-
 ნის განმავლობაში სრულებით არ წარუძმართნია
 წინა, ჰ ან უკუძცუელა, ან სდგას გრთისა საარისს-
 ზედა. მაგრამ რამდენიუ საზოგადოება წინ მიდის
 განათლებითა, იმდენი იცვლება თვით. სოცევერე-
 მაკა, საქართველოს მოუვდა დრო მამ რუსთავე-
 ლის ენაც დამუჭლდება. აწინდელნი ბერძენნი ჰ
 მათნი შთამომავალნი აღარას დროს არ მიუბრუნ-
 დებიან ჰომეროს ენასა; ჭრანცუხნი—მოლიერის
 ენასა. რუსეთში ზუპკინის საუბარი ასლავე მუჭლ-
 დება ჰ უკან ახუბა. ??

მართალს იცევ, ზოგიერთის მწყურლის ენა
 უფრო გარვით, ჰ ზოგისა უფრო დაბალიათ;
 მართალს იცევთ, მეფობით მეფობა არ გამოიღვე-
 გაო. ეს ბუკალბელთა. განსხვავება ნიჭიერებაში
 ჰსძევს. რამდენიუ ადამიანი მალაოს ნიჭით არის
 შემკული, რამდენიუ უფრო ჰქმნაოცეს განათლე-
 ბაში, იმდენი ენა მისი იქნება უმეცრესად მაშნო-
 დავი ჰ განვითარდუელი. ენა არის ჭრანმა აზრისა
 ჰ ჭრანმა მსაჯულად გამოქსუცეს მას, რაც იმის
 ქუჭმ მდენარებს. თუ მწყურალი ღარიბია აზრებით

თა, რაც უნდა ეყადოს ვერას მოსყარებდეს, უსყარ-
 ხო ჭარბებს შეესა. აქ შეიძლება ვსთქვათ: არც
 ეს არის საჭირო, რომ მწერალი შეცდეს ცუდი
 ლაბდას ენის გამოქვეყნებას. ახლა თვითი მო-
 თხოვნის თვის შესაფასებლად, ანუ გამოთქმას.
 თქვენ სწავით, ქართული ენა სრულია ანაბა,
 ამასაც უნდა დავამტკიცებდეთ. თქვენ, რომ
 ზოგჯერ თქვენთვის ღირსების მიღებას მისცან
 აუვალბელი. ყოველი სიტყვა და ყოველი სი-
 ვარსიული მანაობა, აქცია და წესდებულობა
 შევსა, მოთხოვნა ახალ გამოთქმას ანუ ჭარბ-
 ზების, რომელსაც უწინ არ ყოფილან, და თუ
 ყოფილან ერის სილხეში, არ ყოფილან სხვა სილ-
 ხეში, ყველა სიტყვაშეფუთვა მიკვლიან ერის
 დიდს ოქსსა და არაბ ერის ერთმანეთისა და მდიდ-
 როდ დამოკიდებულებას, აგრეთვე ქება. ვინაა
 ერთის ენის სხვათაგან შეუძლებელია, სუბარა იმა-
 დენი უფრო მდიდარი, რადგანაც უცხო თესლით
 სუბარა ჭქონიათ მასზე გავლენა. მაშასადამე, რად-
 განაც მდიდარი ენა, იმდენი უფრო მრავალით
 გარემო-ღებულებით მოილეს. ხეცნ ვგეონია, რომ
 ქართული ენა ასე გამოქნილი და გამოჭედილი არ
 იქნებოდა, რომ სწავლისა და ბეჭდულის ენათ
 არ უმუშავნათ მისზედა. აგრეთვე გვრონიის ენებ.

ასე მდიდრები არ იქნებოდნენ, რომ ერთს მეო-
 რესე ურთიერთი მოქმედება არა ჰქონდეთ. ამას
 ამოცად ვიცევთ, რომ ჩვენში არიან პირნი,
 რომელთაც არ მოსწონთ უცხო-თესლოთ ლექსების
 შამოცანა ქართულს სიტყვარებაში. ესეც არ
 უნდა დავიწყეთ, რომ ენის აჭრულება არ არის
 საქმარი, რომ უსაჭიროდ ჩვენს ენას არ უნდა
 გავართოთ უცხო სიტყვები, ესე იგი მაშინ ჩვე-
 ნი ლექსი თავისს აზრს სრულად გამოხატავს.
 აქედან იქედან დიდ დიდ გნება წამოხდები-
 ამ გუარის მოქმედებითა, შეუღებულთ, არ ვი-
 ვრცებნათ ენა...

ამ კადავრ განვიმოურებთ გულისთვის მად-
 ლობისა შევადარებთ, რომ იქნება გულსე-
 ბი წეს-კანონის მაჩვენებელი. ამ შევადარებისა ვა-
 ლთ დავადებთ სიღრმისა წარმოადგენს. & კარბობის
 თანა. ბოლოს თავისი ვლქის უნდა შევადგენს
 მოვარბით მკლას & ესეოდეს მათ სიტყვას
 ეს სიტყვათა თუ სიტყვითა წამოცდისათვის არა
 დანაკ სიტყვა გრცელდეს წეს-კანონი & ენა
 თვით, იმდენი უფრო სიტყვითა კართოდელთა
 & კარბოდელთ. განათქმისა ჰქონს უმსალოთა
 დანაკ მათი ენისა & კლას თვით ენა
 ჩვენსენათ, რომ შევადარებთ გულსათა მათ

ეუბნათეს; & ამისთვის მწერლობით უნდა უზრუნ-
 დეთ ამ პაპსა, რომელთაც მსოფლიო მსოფლიოდ
 თვითნათი თუი & რომელნიც უსაზღვროდ მალე
 & თუღენ მიწაში თვსს ცალსკეობა & ცნობა-
 თა. მადლობის გაძღწით აგრეთვე აქედან მიერ
 გამოსაღებულის სურვილისათვის, რომ თავისუფალს
 დროს შევარდეთ სოღმე, & ურთიერთის აღწერით
 წარმოვსთქვათ სოღმე რაგონათაჲ ქართულის
 ენაზედა, აგრეთვე სსუ. & სსუ. საჭირო სავსებ-
 ლედა. ეს არის უბიძგისა & ცნობელი ღონისძი-
 ება, ვახუშტის განმარტებული & სწავლითა ცნო-
 ბათი განმარტებული. ამ გეგმად გრძელდებოდა
 შესდგენენ ევროპაში მუცნაურთა საზოგადოებები
 & დოქტორდენ აკადემიები სწავლათა, რომელთაც
 დიდი დიდი სიკეთე უზრუნვეს გაცნობილობასა.

აქედან ერთგული & სამარადისო პატივისცემული

დიმიტრი ზაქარაძე.

10 მაისი, 1860. ქ. ქუთაისი.

ს ი ტ ყ შ

წმინდას დიდსა ღმრთისა მარსებასა.

უქმული სიონის სობოროსა შინა გაბრეღელ ეპის-
კოპოსისაძიერ.

(პატილის ა-სა დღესა. ჩუ-სა წელსა.)

ყოველთჳს, ოდესც მცელესია შეჰკრებს ქრის-
ტიანეთა დღეგანდელსა დღესა მონათობნობად ვნე-
ბათა უფლისათა, ერთი ჰაზრი, ერთი წარმოდგენა
უქმეს ყოველთა განაცხადებს გონებასა ჩუშნსა.
ეს ჰაზრი მას ზედა, ვითარა მრავალი გვიქმნა ჩუშნ
უფალმა ჩუშნამან იესო ქრისტემან ღ ვითარა მცირე
რედ ვართ განმსადებულნი ქმნად მისთჳს; რა-
დენი სიყვარულით, რადენი მადლითი გვიჩუშნა
ჩუშნ ღ ვითარა მცირედ ჰაზრებს ჩუშნში მადლობა-
ბასა მათთჳს ღ მათა ყოფასა მათის შეთჳსებისა-
თჳს.

არა არს მისამოთხად რამდენისაჲ ლოქისით ეამო-

გლობებს ვოგდოვგ რაგვ ჭქნა ჩეწნოვს უფალო-
 მან ჩეწნისან იქო ქაისეგმან. სკემაოისი იქნება
 თუ ჩეწნ მოვიგინებთ, რომელ სიკვარულისა ჭ
 სინაღულისა გამო ჩეწნისა მან დაანება თაგი
 ზეგესა ჭ დიდებსა მღუთისასა ჭ არ ითაკილა
 პილემა ჩეწნის გელსკის ბუქებისა. მსკოგრებდა
 რა ქეწგანასედა უმეცეს თუ ჭ თათა წლისა,
 მან გამოსვდა ჭ დათმინა ვოგდოვგ რაგვ რამ
 არის სკოგრებასა მან კაცისასა შესწესებული ჭ
 სამხელა. იგი არათუ შიოლოდ მოკედა გუგონსა
 ზედა, არამედ მიუღო სკოგრება თუხი განატარა
 მას ზედა, გარსა, სუ იფიქრებთ გითომც იგი
 წარმოუბნობთ რომელთამე გარეგანთა სკოლულე-
 განებათა: ჭეშმარიტია, მას არა აქენდა სანდოსსან
 დეგელი სდევ თაგი მიედროკა; მაგრამ ეს არ
 იყო მიზეზად მისთა შესწესებათა. მას აწესებდა
 სილვა კაცობრივთა დამდბულებათ ჭ ბიწურებათა
 თუ ჩეწნოვსკა რომელნიც არა გაიო უცხოანი
 ვოგდოვგს გნებთა, სიმამო არს სილვა მოე-
 გისთა შრომულისა ჭ გნებბა, თუ ზნეობით, დამ-
 ცირება მათი უფრო უმეცესად შესწესებს კაცსა,
 რამდენიც უმეცესად არის სული მისი წმიდა ჭ
 უმაღლესი; მაშასადამე გითარ შესწესებული იქ-
 ნებოდა სილვა ამას ვოგდოსსა არსებობსთუხს: რომ-

ღოს თვალშია თუ უმცირესი მწკრივით შესა-
 წყნებულ არს. გარს ამ უკანასკნელსა დღეა
 შინა შესა მან ძირადინ მართლ სხსმელი გრე-
 ზათა, შესაძლებელთა ქეწყნასსედა. ცეულოვ
 არ გუბნებოდა იგი მოწვევით თვსა ბელს მან.
 გეგსიმინისსა; „მეწყნებულ არს სული ჩემი
 სიკეთელადმდე“ ცეულოვ არ ილთვდა იგი
 სმკრის გიგრე სისწილს აუღლადმე მამას. მა-
 შათ თვსა მეგეგწლით ამაშა! უცხოთ შეს-
 ძლებულ არს თანა წამსყდინ ჩემგან სხსმელი
 გრე. გარს ნე გვარით გვლად, რომელ მას
 ემანად მხოლოდ სარტყელისა ცნეფსა, ცემისა,
 ღუბსმებისა ჭ გვარისა? არ! მსგავსს ამცდო-
 სათს, გითარც იგი გამამსხნელი, სარტყელი
 ცნეფი არ არს სულიერის ცნეფსთანა. მა-
 ცსადგარმან აუღად რომელ მაიწა ფმა, რა-
 მელსა შინა ბენება კაცის ცსადგ გამაჩენს
 მეწრთა შინა მისთ, გითარს დამბლუბადმე
 გითარს ბელს სეწყნებდმე მაიგვრს ბენება იგი
 გულის თქმათ ბართვთა. მეგარმან დსთგსა რა
 ქეწყნასსედა ცაფვა ჭ გარდსდობა ჭ ძლი
 შესაწარუგელად დაწყნადილს სხსმელითა მღუ-
 თისსა, იმარს ღიისსა სტყურეწლით თვსა ცნ-
 წარსედათვს. ძაღვდგა? სულსა აესბა არ შე-

წუნებულებო სიკუდილადმდე, იმ სამხელ საქ-
 შიდაგან რომელთადმიცა მოსწიეს მისთა მცერთა.
 უბადრუკ მან იუდამ ფულზედ განჭვიდა თჳსი მო-
 ძღუერი ჭ მეგობარი: ეს იყო უმეტეს შესაწუ-
 სებელი, გიჟი ლურსმანნი, რომლითაც განურ-
 თხეს კელნი ჭ ფერსნი მასნი, ჰარმონიეთა ფარი-
 სეველთა ჭ შწინგობართა, ვითომცა გულის მოდ-
 ენიეთა სარწმუნოებისა ჭ ჰსჯელისა, მოხმარეს,
 ფთო უბნელესნი მსაკურებანი განსაზღვრომელად.
 თჳსთა მცერობითა ჭ შურთა მისდამი: ეს იყო
 უმეტეს მხელად მოსათმენი, გიჟი ყოველნი.
 ცემანი ჭ ყვრიმალნი უგრძნობელთა მონადაგან.
 მღუდელ მთაურისათა, სალსი იუდიანთა, რომელ-
 თაც ახუცნა ათასნი ქველისმოქმედება, რომელნი-
 ცა, რამდენისაჲ დღის წინათ, მიეცებნენ მას.
 ღაღადებითა: „ოხანა მესა დავითისასა,“ აჲ ა-
 ტვის ცემისათჳს მოსუცებულთა ჭ მთავართა,
 აჲეს ღაღადება: „გუარს ატუ, გუარს ატუ ევე;“
 ესეთი უმაღლოება ჭ განუსჯელობა იყო ასწი-
 ლად უმძიმესი გუარისა მის, რომელი მან აღი-
 ცანა გოლგოთასა ზედა. უსჯულო ზოლცემ
 მისცა იგი სიკუდილად, მგრძნობელმა იმავე
 დროსა, რომელ მასში არა ვითარსა ბრალსა არა.
 ჰპოებს: ესრეთი დავიწყება ყოვლისაჲ სიძარით-

ღმისა ჭ ზარმოთნეობა. მლოერთა. ქუჭქანისათა,
 იგნენ. უმეტესად საცანჯანი. თვით. ეკლის გვრ-
 გვნიხა, რომელიც იყო თავისა. ზედა. იესოსსა.
 უკანასკნელ მსეცური სასტიკობა მსედართა, რომელ-
 ნიცა. ცანჯუასა შინა. უბრალო კაცისა. ჭაოებდენ.
 იაგისა. თვლისათვის სამოგნებასა, ჭ სიბოროტე ფა-
 რისეველთა, რომელნი მივიდნენ იქამდინ, რომელ,
 განკისხედენ ძელზედ დამოკიდებულს ჭ მომა-
 კუდავს. ვნებულსა, განსაკრთომელად უნდა დაესრუ-
 ლებინათ სულიერნი ცანჯუანი. იესოსნი,

გარსა არა მიმსედველი ამა უმაგალითო ცანჯუ-
 სა, სადაცა იყო შეერთებული. სულიერი ჭ სო-
 ციელი. ვნებანი, არა მიმსედველი მისა, რომელ,
 გითარს. განსაცუფრებელს სასიით. ეჩუჭნა ამას ამ-
 ყმად ჩუჭნი ბუნება, მაცხოვარი. ერას წამსაც,
 არამეთუ შეირყია. თვსსა სიეგარულსა ზედა კაც-
 თადმი, არამედ ილოცვდაცა თვსთა ჯუარბეძეულ
 თათვს, მეტყუებელი: „ამაჲ მიუტყვევ, რამეთუ
 არა იციან რასა იქმან.“

აი რა ჭქმნა ჩუჭნთვს მაცხოვარმან ჭ რასა.
 ითხოვს ჩუჭნგან ამა ყოველთათვის? ითხოვს
 მხოლოდ მას, რომელ ჩუჭნ გვიეგარდეს იგი.
 ჭ ურთიერთი, ჭ არა დავივიწყოთ მისნი მცნება-
 ნი. ჭ ამასაც ითხოვს არა მისთვს, რომელ ჩუჭნი.

სიყვარული იყოს მისთვის სასარგებლო, არამედ
თავის ჩუქნისათვის, ჩუქნისავე ზედხიზებისათვის.
გარნა გითარ მკობრებს სედავს ჩუქნში მადლობას,
მე მათ ყოფისა მიბამვად მისია მაგალითით.

გვაკვრებს მ ვამაყება ჩუქნ იუდა, რომელ-
მან ესრედ ურცხვად უღო, თვსა კეთილის
მოფუგისა; გარნა მანო, ჩუქნ არაოცეს არ
ვლაცობთა უფლისა? განა ყოველივე ცოდვა,
ყოველივე დავაწევა მისთა მაგალითთა არა არს
მისი ღალატობა? ოდესაც ვუღო ჩუქნი სავსე
არს ქუჩენიერთა სურვილთა, ოდესაც ჩუქნ
ყოველისავე სულით მივეცემით ბიწიერთა სურვი-
ლთა, არა მოგაცონებთა ამით მაცხოვრის უმა-
ღურსა მოწოდესა, რომელმანცა ვსცავთ იგი
გერცხლს ზედა?...

დაბრძოლილი ზარმომანებოდა ფარისევლთა მ
მოსუკებულთა იუდაიზმითა, მათი განრისხება
მ უსჯულოება განაუძმებნ ჩუქნში მამის ზარსა
მ სიძულელსა, გარნა მანო ჩემო, ესე დამთ-
ქევი საფუარი განქრია ქრისტანეთა შორის?
გვრნიესთა თქვენ, რომელ სიცოცხლისა მ მოქმე-
დებნი, ზევითა ჩუქნთაგანთა არ მოგაცონებენ
უფლისა ჩუქნსა მნელთა ცანცრეთა მიღებულთა
მისგან მქელთა ფარისევლთაგან? სამელოფარი

ცოდნა ფარსიველით ესრეთ ღრმად დაფუძნებულ
აზის სულის შინა გაცთასა, რომელ ბევრი ძალი
უნდა გაცს მისგან განთავისუფლებისათვის.

აზიან სოლმე! ოს! აზიან სოლმე ჩუქნ შო-
რისცა ზილატენი, უსკუდონი მსაფუღნი, რომელ-
ნიცა ზაზიან შინა შაზიანლოთა სამარათლოსა შინა
მეოფთა, უმცროსთა შათა იესობთა, სპირად
წარმოსთქმენ უსამართლოსა განხისებასა ჭ ამით
განასლებენ სულისა შინა იესობსა მწესარებასა,
რომელიცა შეამისჯა მას ზონცოვლმან
ზილატე.

საღმართოსა შინა წერილოსა აღმოგიკითხავთ,
რომელ შემკოდე ქრისტეანენი მეორედ ვერას
აჯდენ უფალსა, — ჭ ესე არა არს განსკვრულო?
ძალუძსა შოთიმინოს ეფრადლებობა ჩუქნი
ჩუქნს ცხოვრებასკედ მან, რომელმანცა ჭქმნა
ესდენი ჩუქნის ცხოვრებისათვის!? ქეცყენასაყდა
გაცთა შორის თვით უმაღლესი სიგვარულო არს
სიგვარულო დედისა თვისს ძულისადმი; რაჲსათვის?
ამისათვის რომელ შობა ძულისა ყოველთვის უღირს
დედს საზარო მწესარებათ ჭ სანდისხან სიკუდი-
ლადცა. ოს! ჩუქნი სულიერი შობა უღირს მა-
ცხოვარსა გამოუთქმელს მწესარებად არამცთუ
სარცთუოთა, არამედ სულიერითაცა; ამისათვის არა

რომელი დედა ესოდენ არა მსწესს უღიარობისა-
თვს თვისს შულისა, როდენადცა მსწესს მცხო-
ვარი მსიღველი ჩუწნთა ცოდვითა. მცერთა იესო-
სთა, რომელთაცა ჟუარს აცემს იგი, შესაძლოა
არს მქონობათ ცოცხოდენ თავის გასამართლებე-
ლოდ ისა, რომელ შათ არა იცოდნენ რასა იქმო-
დენ: მაგრამ რით გაიმართლებენ თავსა ქრისტი-
ანნი, რომელთაცა კარგათ იცნან, რად უღირდა
მაცხოვარსა ჩუწნსა ჩუწნნი ცოდვანი, სოლო არ
დაესცსრებით გი ზ გავონებთ მას ცანკუთა
გოლგოთისათა.

რათა ესწავლებინა ჩუწნთვს თავმდაბლობა ზ
ჩუწნებინა, რომელ ამაუბა ზ უწმინდური თა-
ვის მოყვარება არს ზესვი ყოველთა ჩუწნთა
ცოდვითა, მაცხოვარმა თავი დაიდებლა ჟუარცმად
ზ სიკუდილადინ, ვითარცა კრავან მშვდმან ზ
უბასუხომან წინარე თვსთა მწავლებელთა; ვარნა
ჩუწნ გერ დავმდაბლებია თავი ჩუწნა; ჩუწნთვს
მსგუდლი ცხოვრებისა ჩუწნისა არს ცოდვანი
ჩუწნთა თავისმოყვარება.

რათა ესწავლებინა, რომელ სიყვარული მცერთა
ზ მოცემა ცოდვითა არს უმაღლესი სისრულე
ქრისტიანობისა, იგი, რდესცა მდიდარნი სისს-
ლისანი გარდამოვიდოდნენ მისგან, ილოცვდა

შეგროთა თვსათვს; ცარსა ჩუშნ ჩაიშოდენსა არ
შეკვლითა ვითარ შესაძლებელ არს ცოვად გურა-
დღება მისდამი, ვინც შეგვამისცევს მცირესა
უხიამოვნებასა.

გამცემულობამან, პირმოთხოვამ ჭ სიბორო-
ტეშ ფარისეველთა, უმადურობამან იუდიანთა,
უსრულოებამან პოლცესა, მსევლობამან მსედა-
თა ჭქნეხებს კორცი უფლისა ჭ დასუსტეს სუ-
ლი მისი სიკუდილადე. სოლო ესე ყოველნი
სიოვნი არს უტყვებენ აქამოდე წყლულებისგან
გულისა მაცხოვრისასა.

სოლო შენ მაცხოვარო ჩუშნო! შენ, რო-
მელმან გამოსცადე სიღრმე ყოვლისავე კაცთა
მწუხარებისა, სოარცსა შედა რომელიასა თვთაო-
ვითა ცოდვითა ჩუშნთა დააშინებს სისსლიერნი
თვსნი ნიშანნი, რომელიცა აქამოდე იტანჟუ
ცოდვითა ჩუშნთაგან, შეგვეწე ჩუშნ, რათა უმა-
ღლესმან აზრმან ჯუჰარისა შენისამან მაიად
განანათლოს სული ჩუშნი ჭ არა მისცეს ნება მი-
ლისა სანიდისა ჩუშნსა. შემესრე ძალითა
ჯუჰარისა შენისათა უსილაგი გერანნი, რომელითაცა
აღვამართავთ, თაფეანის სჯემულად; გულისა მინა
ჩუშნთა, ვითარცა შემესრე ოღესმე გერანნი წაი-
მართათანი; ძივცვევე ჩუშნცა ცოდვანი ჩუშნნი,

ვინათგან ჩუხსცა, ჰეშმარიტად, სპირად არა გუ-
 წეით რას ვიქმო, დაბნელებულნი გულის თქმა-
 თაგან. გვასწავლე ჩუხსცა ჯერაცმად სულითა
 ჰ გულითა ჯერას ზედა შენსა, რათა შენთანავე
 აღვსდგეთ დიდების დღეს აღდგომისა შენისა. —
 ამინ.

(გადმოთარგმნული რუსულით.)

ზარეცეჲთ მოშენება.

აღწერილი ახალ მოზარდის ჰქიანის საქონლის
რეგი არის დაფუძნებული გამოცდილებასა და
სწორად გამოკუთვლასა ზედა; აქ არის მოსხვე-
რებული გამოცდილებები დიდთა ცნობილი რუსე-
თის და სემსტოვარს გარეთ მამულის მენაჯრონებისა
საბუთად სისწორისა აღწერილის ღონისძიებებისა.
ეს ღონისძიებები გამოგება ყოველს მამულში
ძრიელ დიდში და ძრიელ მცირეში.

რადგან სოფლები ისოცებიან სინდრომივე სსუ-
და სსუ სხეულებებისაგან, რომელნიც ზოგ-
ჯერ დაწეობაში არიან უბრალონი, სოლო შემდ-
გომში გახდებიან სოლომე სამიშარნი, თუ თავისს
დროზე დაწეობაშივე არ მოიხატებიან; ამასგა-
ნა აქ აღიწერება ადვილად საშოგარნი ღონის-
ძიებები, რომელნიც აბოებიან გლეხებში და სო-

გლიუის მდგომარეობაში. ეს ღონისძიებები უმჯობესის ნაწილით არიან შესწორებულნი აღმწერელის საკუთრის გამოცდილებით წამლობის დროს, ახალ მოსარდათ ცხოველთა და არიან მიღებულინი იმ გაცოცხლები, რომელნიც არიან დიდად განვითარებულნი ჰიერუტეით მკურნალობის საქმეში.

წესი მოვლისა იქნება შემდეგად:

ა) წესი მაკეს ფურის მოვლისა.

ბ) მოვლა სხივებისა იმ დროს, ოდესაც იგი-ნი სწოვეს ჩძესა.

გ) მოვლა სხივებისა შემდეგად ჩძივამ მო-პირებისა სრულს აღსრულების.

დ) სხეულებები, რომელნიც უმჯობესად შეე-თხვევით სოლმე სხივებს და აღწერა იმათის დამ-ყენებელისა და მოსწავდილის ღონისძიებებისა.

ე) მოვლისათვის მაკეს ფურისა.

ფური იქნება სოლმე მაკედ ორმოცს გვარამ-დის ანუ ორას ოთხმოც და სუთს დღემდის; მა-გრამ ეს რიცხვს არ არის გარდაწვეულთ აღვა-რებული: იქნება სოლმე შემთხვევები, რომ ფური ივლის მაკედ სან უფრო გრძელს, სან პრიელ ნაკლებს დროს. ცერსიეს სუთას სამოც და ოსუო-მეტს ფურსედ თვალის დევნებითა აღმოჩენილთა რა, რომ ოც და ერთი ფური ეოფილა მაკედ განგრ-

მოძისა შინა ორას ორმოციდამ ორას სამოც ჭ
 აის დღემდის; სუთას ორმოც ჭ ოასსა, ძროხა ორას
 სამოც ჭ ათიდამ ორას ოთხმოც ჭ ცხრაშეს
 დღემდის ჭ ათი ძროხა ორას ოთხმოც ჭ ათიდამ
 სამას ოც ჭ ერთს დღემდის. საზოგადოდ არის
 შეჩნეული, რომ მსსჯლის მოდემისა იქნებოან
 მაგედ უმეტესად გრძელს დროს, ვერემც წგრი-
 ლის მოდემისა: ვერეთვე ცნობილ არს, რომელ
 ძროხა, მაკე სსარე სბოთი, შობს უფრო გვან,
 ვერემც ძროხა, მაკე საფურე სბოთი. რაც უფრო
 დიდხანს იქნება მაკედ, შით უფრო მსსჯლი,
 ძრიელი ჭ შრთელი ეეოლებს სბო; აჩქარებულს
 უკუტე ყოლაში სბო იშობება სუსცი: სბო, და
 ბადებული უწინარეს შუდის თვს დამაკებისა, იქ-
 ნება ან მკუდარი, ან მოკუდება შემდგომად შა-
 ბისა ძრიელ ჩქარა; შობილი შემდგომად შუდის
 თვსა, გარნა სრულს ვადამდის, თუნდ დაშვს
 ცოცხალი, მაინც სამუდამოდ იქნება სუსცი.
 ეოველს დროს, ჭ უპირატესად სიმაკის მეორეს
 ხსენებში, რადგან იმ დროს უმეტესად იშლება
 ჭ უჩქარესად იზრდება ჩასახული, უნდა იქნებონ
 მაკე ფურესად თვო გულს მოდენე შედამედ-
 ველობა: უნდა ეძლიოს საჭმელი არა წახდენილი,
 არა საგნებელი ჭ ესრეთი, რომლისაც პირუტყვ

უწინვე იუბეს შეხუჭული, სსმელი უნდა იგვეს
 ეგრეთვე მართლი ზ სსიმოვნო; უნდა შეინახონ
 ცხოველი ესრედ, რომ ის არ ეწვალოს ჩხოლი-
 ს, ცაენის, ძლის დაცანებისა, შეძინებისა ზ
 სხეთა ამ გუერთა გარემოებითაცან.

ჩასასული იკუჭდება ზ იშლება დედის მუცელ-
 ში სინოციოსიგან, რომელიც მდგომარებს იმის
 მუცელში: ეს ნიშნავს, რომ თვსებასა ზ ჩაღე-
 ნობასა სატმლისა ზ სსმლისასა, რომელიც ემ-
 ლევა ფურს, უთუოდ უნდა ჭქინდესთ სეღმოქ-
 მედება თუო ჩასასულზედაცა, რომელიც იზრდება,
 ესრედ ითქმის, საზრდელითა თვსისა დედისათა.
 თუ სატმელი საგნებელი არის დედისათვს, მაშინ
 უმჯობესად ის ეგრეთვე იქნება საგნებელი ჩასა-
 სულისათვსცა, ამისთვს ცკბილი მიზნდრის თიგა,
 არეული ანეულის ბზესთან ანუ ჩილისთან, დაც-
 რილი ჩაღა ანუ ბზე ჯურის მარცვლით, მოსარ-
 მული კარცოფილი მცირედი, დურდო, მხოლოდ
 არსს შეძინებულში არ დამუკებულთი ანუ ცსელი,
 სიცყუო გოგელი, ჩასაც პირუცყვ სტამდა უწი-
 ნარეს, ზ ჩისაც უკუჭ არის შეხუჭული,
 იგარებს საზრდოდ მაკე ფურისათვსცა.

მეორეს სიმაკის ნსეგარში, ჩაღენობა რძისა
 იწმის დაცოცავენისა, მუცელი ებერების ზ

საჭმლის ნდობა მოემატების, ამისთვის ამ დროს
პროსას უნდა ეძლეოდეს ისეთი საჭმელი, რომე-
ლიც უმეტესად ეწევა ამის წარმოებასა, ვარსა
აბა უმეტესი ზომიერის საკუჭებისა. ოდესაც მო-
სლოდდება დროა მოეცებისა, მაშინ საჭირო არს
ემატებოდეს ცოც-ცოცად ეს რაოდენობა საჭმ-
ლისა. ფრიად სასარგებლო არის ეძლეოდეს მო-
ცების უკანასკნელს კვრებში სასმელად ცხელი
წყალი დაღვრილის ჰურის მარცვლითა, მაგა-
ლითებრ ვედრას ანუ სამს თუნეს მოუნდება
ფქვლი ერთი ანუ ერთი ნახევარ ვირვანქი.
ამით შეიძლება ეჩუჭნოს თანაშემწეობა ზ უსვად
რამე ჰქონდეს შემდგომ დროში.

იოსებ მამაცაშვილი.

(განგრძელება იქნება შემდგომ წიგნში.)

მოჩულოთ კელოწივევ

უფალო რუსეთუძე!

დიდის სურგილით მოგვლოდით განგრძელება-
სა თქვენის სტაციისასა, მაგრამ ეს იაი თათუწ-
გავიდა ჰ ჩუწნ არა გვეპუტლარა—გერ შევიტ-
ყეთ მაგისი დაბოლოება. რა მიზეზი არის მაგისი
გერ გამოგვცნია, მხოლოდ ესკი გიჯით, რომ
მაგარი მოქმედება არ შეუქნის უ. შერლდება.
ერთი მიბმანე შენი ჭირიშე ჩუწნისთანა დამ-
რბილსა ჰ შეწყუბუღეს სოლსა, სხვათა შორის
რალა ევ უნატიურობა გვინდა, რომ ჩუწნა შერ-
ლებამც არა ჩაგვადონ: წაგვაკითხონ დაუსრუ-
ლებელი სტაცია, რომლის განგრძელება შეძგომ
ნუმირში აღვთქუენ, ჰ მერე იმტონ სანს გაჩუ-
ბნენ, რომ ან სრულებით იმედი გადგვწყდეს,

ან ას შემდგომი ნუმერი შემოდგომაზედაც ძლიერ
გამოვიდეს. რასაკვირველია ამ გვარ უბატიურობის
ძილებსა ჩვენ არა ვართ სამნი; მაგრამ რასაც
ადვლათ მოუთმენთ სასედაცლებსა ჰ სსუათა,
რომელნიც ვერა გრძნობენ თავიანთ მოქმედებას,
ამას ვერ გამოვიგებთ უ. ჩვენ შწერლებთა, რო-
შელთაგანაც მოვევლით იმ გვარ ქაგვას საქმიო-
რს გვარსაც თუთან ვაქადაგებენ სიცუვთ. მე გეო-
ნია რომ მაგათ საქმეში ჰ სიცუეში არ უნდა
იყოს განსსუაებდა, პარის პარ ეგენი ყველანი სი-
ცუვთ ჰ მაგალითით უნდა გვასწავლიდნენ პა-
ციოსნებასა ჰ კეთილშობილურ ქაგვას, თუ უნ-
დათ რომ მაგათ ქადაგებასა ჰქონდესთ წარმატე-
ბა ჰ ამოთ არ ჩაიაროს. მე გეონია, რომ ეს
კანონი კარგათ მოესხენებთ უ. შწერლებსა, ჰ
თუ ასსოგსთ, მამ რა არის მიზენი ამ გუჟარი
უცერემონიო ქაგვისა ჩვენ საზოგადოებასთან?
იქნება სსუათა პარის ისიც იყოს, რომ რადგანაც
ჩვენ სმას არ ვიღებთ არც კალმით ჰ არც
ბეჭდით არა რომელსამე განხიებასე ჩვენსნი სა-
ზოგადო ცხოვრებისა, იქნესა გეონიათ რომ
ჩვენ არა გვეყურებარა?!

ქართუშლობის ეგვრები მოწყალეო გელმუ-
რავ უ. რუსეთუძე! რომ თუ აქუშსაც ესე ფიქ-

რობთ ამ საგნსეც ძალიან შემცდარი იქნებოთ. მართალია ჩუქნი საზოგადოება შეჩვეული არ არის ბეჭდით ჭკალშით თავის აზრის გამოთქმას, მაგრამ ვაჩუქებთ, რომ არა ანბანი საზოგადო ჩუქნი ცხოვრებისა, არ ვაივლის ისე, რომა არ შანიშნოს, გარნიოს ჭ მერე წაიძოხ სთქუას თავის აზრი.

არ ვაგიგონიათ სსუა ჭ სსუა ჩუქნი საზოგადოების ყრილობაში, რომ გამოვა რომელიმე იმისთანა ჭ მოჭყეება ლაპარაკს; აი რა მომხდარიო...

ან მდგომარეობა ამა ჭ ამ საგნისათ... მაშინვე ვაჩუქებენ ჭ გცუვან: კარგიო, ვაგიგეთო... ვეთაყვა სულს ნულარ ვაგვწვრილებ მაგდონი უბედურების ვაგიგონებითო. რას ნიშნავს ესა? მე მეგონია იმას, რომ არიან იმ ვგარნი საგნები, რომელზედაც პეგოს ხანს ულაპარაკნიათ, უწუხნიათ ჭ შაუდგენიათ დასასრულ თავიანთი აზრი. რადგანაც ჩუქნი არ ვაცხადებთ ბეჭდით თუ კალმით ჩუქნი საჭიროებასა, არ გამოვდივარა შიგის ბაირალებითა მეიდანზედ, არ ვიგზავნით ღებუცუცებს უ. მწერლებსა, რომელნიცა არ გვშველით ისე, როგორც საჭიროება ითხოვს, იმ უ. ღინოგნიკებსა, რომელნიცა გვცარცვიან; უ. მებატონებსა, რომელნიცა ჭსტანჯუქნი ჭ აწუხებენ ენა თუ თავი

ვიანთ გლეს კაცთა, — ეგრეთვე შესაბამის პე-
 ცონებისასაც; იმ უ. რომელთაცა მსურთ ჩუქნი
 ზ ჩუქნი ქუჩების ბედნიერება; მუქნიერის ქა-
 ლებისა, რომელთაც, საუბედუროთ, არცა მეუ-
 რებათ თავიანთი საზოგადო მნიშვნელობა; უგულს
 წარმოვიდგენიათ რომ ჩუქნი არა ვამეურება რა,
 ვართ დიდ საგათმეოფო მიღში, სოლო თქუქნი
 გვხვდეთ ზ გვისმოდთ ღანსა იმ აზრით, რომ
 უოველივე მოქმედება თქუქნი, სწორე თუ ბრუნ-
 დე, აგი თუ კარგი ჩუქნიოვს დიდი სსარგებლო
 ზ სსაიმოვნოა. მაგრამ მართალია ეს? ვინ უნდა
 მოგვცეთ ამისი პასუხი! ვინ უნდა დავიმტკიცოთ
 თქუქნი — საზოგადო მოქმედება პირთა, რომ მრავ-
 ლი თქუქნი მოქმედება სსარგებლოა არა, დი-
 დი საზიზღებელია არის; ვინ უნდა წარმოვიდგო-
 ნოთ იმდენი თქუქნიან წამლობაში დაკიდული
 საგანი; ვინ უნდა გამოვიცხადოთ ჩუქნი ცანკა,
 წესილი, გაუსდებლობა, უგზობა, დავიდრება ზ
 სსუ ჩუქნი უბედურება. იქნება სოლის საქმეც
 იყო, მაგრამ წელანაც მოგახსენეთ, რომ ჩუქნი
 არავარა მუხეულონი ბეჭდით ზ კალმით ჩუქნი
 აზრის გამოთქმასა, ჩუქნი არცა ვიცით რა ზ
 როგორ უნდა დავსწეროთ ანუ გამოვსაქუთო-
 გროთ აზრის წერის გარდა სსუ ნაირი წერა არა

ესწავლებითაა, რა, & იმასაც ლამის თავს განუბნობს
რადგანც იმითიც არა ვგულისხმობ. მე მეგონია
რომ ჩუქსნი დახუდება. აქედამ წარმოსდგება &
მაგითვე გამართლებება; ესეა გვიბმანეთ პოწყუ-
ლეთა აქლქიოვევ, რა მიხედავამ წარმოადგება ემ
აქესნი დახუდება & რა საბუთებითა გამართლებება?

აქნება აქესნი იმისათვის არ იწყებთ. თავსა
თრიოდ კალმის მოსმით, რომ რედაქცია შეუძ-
ლებლობის გამო აქესნი შრომის ფასს გერ-
გადისდის & სწოვადობა მაგისტრანა დაგალობი-
სათვის ვერც ბუნების დავინიშნავს & ვერც ჩინ-
სეფ წარგადგენს?

არა მეგონია, რომ ამ საბუთებით შეგეძლოთ.
აქესნი დახუდებას გამართლება, & ვინ გამარ-
თლებს შენი ტირიშე იმითა, რომელნიც ცეცხლის
ანუ სსუა სხალსია უბედურების დროს თამაშით
გამოგიდნენ, შეგეძლოთ იმ უბედურობის მოსწარება,
მაგრამ აქლი არ გაანძრონა ვის უბეჭლოთ
არცკი გვცნობდნო, ან ვინ რას მოგეცემსო.

ვერც იმით. გაიმართლებთ თავსა, თუ რომ
იჯვჯო ჩუქსნი ქეჭვანაში ზედნიერების მეცსა არა
უბედურებას არა ვსგდამით & რამეფ უნდა ვი-
ლაპარაკოთ. თლონდ ამსკი ნუ იჯვჯო &
სსუა რაც ვინდა სთქვთ. ეს აქმა სალსისათვის

არ იქნება სსიამოვნო, მეცადრე თქუენსკან, რომ
მელსედაც სრულებით არა აქვს იმედი გადაწყვე-
ტილი ზე მოვლის კიდევ ზევრ კეთილ საქმესა,
რას იცევან მამ რასა სედავით, თუ უბედურიობის
სწილოებოც გერ დავინახეთ. ზე ამ სსუათა
მარის რამცონს მაგალითს წამოვიდგენენ თავი-
ანთ სიცვს დასამტკიცებლათ. აგერ თორმეტი
წლის ემაწვლი, რომელსაც გერ ანბანიც არ
აუღია გულში, აგერ მეორე სულათის ცანისმო-
სათა მაგირდირობელიდაც სპარცანის შკოლისა,
აგერ მესამე რუსეთში წამსვლელი სსწავლებელათა,
რომელსაც დედა დასტორის ზე გამოხალმების
დროსა ეუბნება: ნსვამდინ შკოლო, გულში კი
ფიქრობს: ვადე თუ ან შენ გელარ მოსვდე ზე
ან შე გელარ მომისწროთ; აი საწყალი ემაწვლი
კაცი რკინის ქალამნებითა ზე ჯოხითა დავიდარა-
ბაში გაბმული, ეური დაუგდეთ რას ანბანს.
ნეტავი ხეშს სიცოცსლეში მაინც გადაწყვეტო ეს
დავათ, რომ ხემ შკოლებს არ დაუგდოთ; აგერ
გლეში კაცი ატუზული სსამართლის კარების
წინა ზავცრა ზე პოსლე ზავცრა სამსე ხურფინითა;
აგერ შკდი წლის ცესალი, რომლის საქმის გა-
სინჯვასა გერ რიგი არ მოსვლით. ზედხურება ესა?
აგერ გადბრუნებული ღვნის ურეში; აგერ

მეორე ურეში ჰიე მუდომის ავთმეოფის ქალი-
 თა, რომელიცა მოდის ქალაქში მოსარჩენათ.
 წარმოიდგინეთ მისი ცანჯუა. ყოველს ურმის
 თვალის გადავრიალებაზედ ჰე მამინ შიოცუბოთ
 ჩეჭნი ეზების სიკეთესა. ამა ასლა მიბმანდით
 სოფელში ჰე დახედეთ გლეხიკაცების ცხოვრებასა,
 გაიგეთ იმათი ქონება, შემოსავალი, სარფი, სამ-
 სხური ჰე მერე ასხენით მიუწთომელი მრავალთა-
 თჳს მიზეზი, რაცოდ ეყენიც ისრეთ არ არიან,
 ბედნიერნი, როგორც მაგათნი მეზობლები ნემე-
 ცები. გაიგეთ გუშინდელი ბალატიროვკა ინსტი-
 ტუცში: ას ოც ჰე ექუსი კანდიდატკა რუსების
 ქალებისა ჰე სუთი გაკანცია; სამოცი — ქართუშ-
 ლებისა ჰე ოთხი გაკანცია. იცით როგორა მსუხია
 ჩეჭნი ქალებს წიგნის კითხვა? თუ ეს დავეწყე-
 ზით, ის სომ ეახსოვსთ, რომ წასაკითხი წიგნი
 არა აქეთ რა, რამცოანი ათასი ემწჳლნი ქალნი.
 გვისხედან ყელგადგებულნი, რომლის გონება
 დავითნსა ჰე ორიოდ კელნაწერ წიგნსა სსუეს არა
 რას მიუწვდება. მოიფიქრეთ რომ აქამდინ
 არა გუაქეს ჩეჭნი არც ერთი გამართულობა რა-
 საც ჩეჭნი საყელი ერქუას ჰე სადაც ჩეჭნი მუ-
 ლები იზღებოდნენ.
 ამა ასლა ჩამოვიაროთ რათდენიმე სასლები ჰე

გნსოთ რა მდგომარეობაში იმყოფებიან სსსრუ-
ლები: მეორე საათია შუალამისა ვიღაც არასუნებს
დედი! შენ სიძე სომ არ არის? არა ის არ არის,
ესლაკი ძაღვ უნდა მოვიდეს. ას ღმერთო ეს რა
ჭირში ჩავარდით! მე არ ვეუბნებოდი დედაჩემო,
რო მაგაზედ ანბობდენ ჭირვეულებო! რა ვქნა
შულო ვინ იცოდა? მეორეც ესა შეძლების პა-
რონია. თეალო მაგისტანა შეძლებისაღ დაუდგა
ეუბნება ქალი. რამცოხი უბედურება წარმოსდგება
შეუღერებელი ცოლქმრობიდან ჭ იმ ჩუქნ ჩუქ-
ულებიდან რომ ოღონდგი ქალი ვათხოვონ ჭ
ვისაც უნდა მისცენ სულ ერთია.

აგერ უბრალო კელოსნის ქალი, დსცქერის
ცნისამოსებსა ჭ ანბობს: დღეს ეს კაბა მეცვლი
კვრას აღარ ჩამეცმისო. ას რა იქნა მამა ჩემი?
ან იმან როდის უნდა მომიცანოს საკაბე ჭ ან
მე როდისღა გამოვიტყრა. ამ მამსკი ისე ვასტო-
რებია ცხოვრება, რო დეას შეიდანზედ ჭ ითხოვს
მოწყალებსა.

აგერ სსსრულობა საწყალი კაცისა, რომელი
საც ორი დღეა ზური არ გაუცვსნია; მისუსცებუ-
ლა თავის ჭ შულების მწუსარებითა, დედა ძლივს
ამომხნებს უმაწვლებსა: ესლა მოვა მამაო ჭ
ზურსაც მოიცანსო ჭ ჩიჩისაცაო. შემოდის მამა

დაღონებული ზ ცადმოუცდებს გერცსლის ქმარსა,
 ცაიჯა დაგირაგეო. ეგელანი სსედიან პურის
 სგმელათ შამის გარდა, შშიან ზ გერ მიტამია,
 ეელში აღარ ჩადისო. შემდგომ ეგელანი წგებთან
 შამაკი დადის გაცხარებული ოთახში, რაღაც სა-
 ზარეოი ფიქრი აწესებს ზ საშინელს მოუსვენე-
 ლობაში იშეოფება. შუალამისს გუთხიდამ რაღასაც
 აიღებს ზ ჩაიღებს ჟიბეში, ოსგერთი ვადსედავს
 ცოლშულსა, წამოიბუცბუცებს დრო არისო ზ
 გავა. ვინ იცის სადა ზ რისთვის? იქნება საბრა-
 ლო საგაზგათაყ.

აგერ კიდევ მეორე მაგისტანს საცოდავი ჟა-
 ლობობა: ქმარს არა ჭქონდა არაფრის შამლება, მა-
 გრამ სიმშუწნიერემ აიჯაჯა ზ ისე შვირთო თა-
 ვისი შეზობლის ქალი. დაესვგნენ შვლები ზ
 გაუჭირდა ცხოვრება. აი რამცონი დღეა, რაც
 პური აკლიათ ზ სან წყალი. ქმარი დადის, თხო-
 ულობს, სესხულობს, ეძებს, მაგრამ გერა უშოგ-
 ნიარა. ამ დროს შემოდის ბებერი დედაკაცი ზ
 რაღასაც გეტუტუნება ცოლსა; შერამ სხნის ეელსა-
 სოჯის წვერსა ზ იღებს იქიდამ წითელ თუშ-
 ნიანსა, ცამოშართუ ნუ ღუზაგ შენ შვლებსო.
 სიღარიბით შეწუხებულსა, შვლების შიმშილით
 დამწვარ დედას გერც ჰო უთქუამს ზ გერც არა

დაფიქრება ზოლოს დროს ეცემა, ამ ერთ
 ლაქსაც მოვიტყუო იქნება დიურომა მოგუსკა-
 ლი ზ ზემა ქმარმა იშოვოს რამოდ. მოვა ქმა-
 რი შინა კიდეც გელცარიელი, მწესარებით სმას
 გერ იღებს ზ დაწვება. ზეიერი სისარულით მიუ-
 ყრის ქალს ფულებსა, ეცემა გულით, ზეგა.
 შაიჯანს შულაძე, გულის განკალით ზ დიდის ში
 შიოწამოდგება. ყურს უგდებს ქმრის ძილსა ზ შერე
 სუმათიანობა. რაღაც სამხელის სიზმარი აღუძებს ქმა-
 რსა, ყურება, ჭეზრის, ეძებს ზ ცალს გერა ჭაულობს;
 დიდის მაგრამ სმას არავინა ჭსტეშს. მაშინ მოაგონდება,
 ღარბის, ეძებს ჩაქუჩსა, დანას — მოგვლამო!! —
 შერე დაღლილი დაეშება ქეჭმსა გებზედ — ში-
 გრამ გისი ბრალითა.

ამ სიღარიბეს თავი დაეანებოთ; ესტა მოვსედიოთ
 მდიდრებსა, იქნება იმაში გიბოვოთ რამ სანუგე-
 შო. აგერ მდიდარნი ქალები მალღის სსოგა-
 დობისა. დახედეთ როგორ ბზესავით პანეგნ ფუ-
 ლებსა; ჩაცმაში, ქალღმბი ზ სსოგა უბრა-
 ლო სარეში. იქა ვაჭედიან დახეულ ლეჩქსა ზ
 შით დაარქმუნებენ თავიანთ ქმრებსა, რომ დიდი
 ეკანობები ბმანდებან. ამა ერთი ჭსტადეო ზ ში-
 ახსენო მავათ, რომ ამა ზ ამ გეთილმობილ
 ქალსა მავათ შესაბეღოსა ლეჩქიკი არა ზ უბა-
 რი

აქთან ვიდრეაღება ეს-განება. მაგათ ისიცხად
შეუძლიანთა, მაგრამ ხეცნ ვის ესახეოთ.

აგრ სხენა მადრიანა გუგოთ, ვინებია,
სხიან ზ ვუღოთ მძეწხეწხენა, მაგრამ სუბეწუ-
რად არა გვითარათ ვაწვრიონი.

დავითი ვაზაგია	მერმე ღოჯოძი
საღამოს ვაძმა	ან ბრუგერაძი
მალახინებმა	ვამბოძი მოძით
საწყალი ქმედის	შესტეგიათ.
დახუტუბაჯათ.	

აი მადრიან სხელი საჯარე დედათაო, მადრი
ზ მუღო ერამსეწითიან გერ მთათსუბუღან. წარ-
მოადგინეთ მადრიანობა საწყალი გუგის ამ მუ-
თხეობაში, როცა ვიდრე დღე უნდა ესმოდეს
მათგან სხივარი ზსუგადურია. მე ვეზარდეთ,
გუბნენა ერთი, მე მაგარიოთ გუბნენა მუხარე...
შეზოვს ვარგი ღობა ვამაწვეთ... გუბნენა შეს-
მე. რას უბანებთ ესო? როგორ მთაქცეს, ვინ
ვამაწვენთ, ან როგორ ვაწაწვეთ ეს ვადა
აწაწვეთ დავიდარამა? დამაწვენებუთა რთ ამ
გვარ მსუბსა თუთ სოლოდის ზმსუბიც ვერ ვაწ-
ხედა ზ გერცა რას უბეგლიდა, ამისაგანთ თუთ-
ქმის გვგოს შესაწვერამა, მისეცია გუგის
სიგრიუქსა ზ დღით მუღამდმის რამა აქა-

არს ღირსი.

აჲრ გჲგე მდიდარი სახლი, სეც უნდა
 განახორცილო ქალი, რომელსაც მუდამ ოსოვლი-
 ბენ; მკრამ ვერ არ სახარებენ, გემა ისეთ
 სასიძო გამოგზნებლად, რომ ამარსე, ნაკლები
 მხოლოდ გვანახდეს. აჲრ მკრამ, მესამე ჯ
 თვალქმის გვერდი. დიდი მკრამ უხელოდ უნ-
 გრებას ჯ სიბუნესს. მკრამ განათე სხვათს,
 თვითნი მკრამსაჲს გჲრ გამოუძღვრით თრ-
 თე გარდა, რომ საყრახე ემსხროს ჯ რიგის
 გზასზე დაგვრან. სწყლითი ხელნი ემეწალები,
 მე მკრამს რომ ამართან უძღვრება მუდამ არ
 მომდევნობს დედამის ზედაჲს. გჲრთ მდი-
 დარნი მუდამთ ჯ გვერთ ღირსით აღმადგინი.
 რამდენჯერ უნდა მაგონებლად ეს თვითნი უნ-
 წავლელად; რამდენჯერ უნდა ოსოვლით ამსჯე,
 მკრამ რაღას უძღვრან. ის! რომელი გნათ
 ვნაოქო! რომელი სურათი დიდადითი ხელნი
 ემეწალები უძღვრებობს? მ.ნ, რაღას ოსოვლით
 სურათი, რაღას სწყლითი თუ ზესტორე, სეც
 უძღვრის სწყლითს იმეადგინი. ამ უძღვ-
 რების მისეხნი, სასეკრელოთი მუდამ არა
 ემეწალები მომდევნოთ დამნაშენი, — დედა-
 დამად. რაღას, თუნდა არა, რომელითც მუდამ

თქმა ჩუქნი შულება გაცურათ გაცუდათ? არა! ჭეშმარიტად არა. ჭ. ნეცავი თქუქნი სივცის-
ლით გვ დაუცუო შულება გრძნობენ მა-
ინცა თაუიანთ საგულუღეანებასა ჭ ცდალობდენ
წაომაყებასა. ჩუქნ რა ევჭირსო? ჩუქნ არა ქალე-
ში სმელუთუქდ არა გვგობიათ? ამას აზრობენ.

სხუას გელარას დავსაჯეთ მდიდარის სსელის
ცსოგრებიდამ; მსოლოდ გიგყვთ ერთი სივცუო,
რომ ესენი უარეს მდგომარეობაში არიან.

ახლა საით ვიცავო, ხად გეძებთ ბუდნიერება
ჭ სიძარალუ? ჩუქნ სსოვადო ცსოგრებაში
საო არა — იმ სსეულში, რომელშიაც ყველა ასო
დაწელულებულია. სსოვადო უქონლობა, ულა-
ნობა, დავიდრობა, მცრობა, ერთმანერთისაგან გან-
ცალკეება, შურობა, წუსილი, ცანფა, ბუნესა,
ოსვრა, დარდი, სევა სხუა ჭ. სს-უა... აი რა
გვესმის ჭ რას ვსედაში ყველა ფესის გადადგმა-
სედ! აღარც დაირა, აღარც ზურნა, აღარც ბაღე-
ბში ქმური ფსონები.

ამისთანა მოულოდნელი, მოუფიქრებელი ბე-
ნიერება მოგვანიჭა, ჩუქნსა სსევარელმა მთავარ-
მარიებელმა ჩუქნს მცრების დამოხებითა ჭ ჩუქნ
გარჯ გი ვაქმსიარულდით, როგორც რიგი იყო.
რა არის მიზეზი? ავთაშეოფობა! ჩუქნ საკუთარ

ქორწილშიაც ვეღარ ვჯიშობია, საზოგადოში
როგორღა ვიჯიშობო.

ოიხს კაცს ერთათ ვერ იპოვნით, რომელნიც
ხელმძღვანელთა შორის იყვნენ, იუ შიგნითან
მხოლოდ სასმელ-სატკმელათა, ისიც მიწერს. ვით
მალთან ბევრი ღვინო უნდა სვან. რომ ძლიერ
თრიალდ სმა ამოიღონ.

რა მიზეზისაგანა შედეგად ეს სასალსო და-
ყოლებად: ჩუქნაჲს უძეგობესიათ, რომ უმაღლე-
ნი ადგილი უფრო სსუ, ჯგულის კაცს ეჭირო-
სო ვიდრე ქართველსო.

აჲ ჩუქნი ქუჩუანა ამგავსეთ. რომელსამე
რუსეთის ნაწილსა ზე დაინახათ როგორ უკან
დაგრზობილყარი; მაშინ როდესაც ჩუქნი ბუნე-
ბითი ნიჭი, ჩუქნი მიწა წყალი ვეძლეგს ღო-
ნისძიებდას რომ განათუ უკანასკნელი, პირუტლი
ადგილიც დაეჭიროთ განათლებულ სალსში. მა-
გრამ, — რომელი ერთი ვთქო, ჯ ჯარც შემოიღიან,
სსუ დროს, ჯეშმარიტათ გული მეცვინა. დარწმუ-
ნებული ვართ, რომ თქუქსც შეგაწესებდათ წარ-
მოდგენა ამ ჩუქნი ვაი ვაგლასის მდგომარეობისა,
რომელშიაც მეცათ იუ საკლებათ ვართ თქუთქმის
ეველანი გარეული. ასლა ვინ ვვიშველოს, ვინ
ვაგვეკურნოს ამ საძინელის სწეულებიდან? ღმერთო

თუ მოგვხვდამს, თარუჲ ზეჲს მკანთა ერთმანეთის ვერსი უშველით. ეს გრძნობა ვერ გავსა-
ხობს მოუბნეღ დგას ჳ მალე არ ვაგწივს აქედამ.
ან რათა უშველით, რისთვის? როცა სხვს უბედუ-
რობა უფრო კარგით გამოაჩენს ზეჲსს ზგანებრებას.

გეჲლოდ ვიხდო ბოდიშსა ამდონს ზემს ღამა-
რავნედ. მე არა მსურდა ესაგა თქვენსი მწერება,
მაგრამ სო მოგესხენებათ გაცის ბუნება და დგები
რომ ემუღება მალე ევლარ გათავებს სოლომე თა-
ვის ღამარაცხა. ვიცო რაც ეხდა მწერებულთ
იყოთ, ცოცხალ სენას კიდევ მიბოძებოთ ჳ მოახმენო
მიხეხს, რომელმაც ჩამომავალუგის ეს სოლო-
მელო ზეჲსი უცხოვრებო. დღის იმის მოგახსენებ-
დით, რომ მიხდოდა გამომეცნა მიხეხი თქვენსი
სახეუმიხს, ყურის უგდებლობის ზეჲსის სოლო-
მეობისადმი. ემთავიცნობ თუ არა თვთქმის სულ
ერთი, მაგითა ზეჲს სოამ არა ეგეძეულებოთ ჳ
იმასაც ვფიქრობ თქვენს არა მიხეხი არ ეგე-
მართლებოთ. თუცა ძალიან ვსწერვარ ამხედა,
მაგრამ რა გქნა, ზემს. ფიქრში ვერა ვიბანებო
თქვენსი გასამართლებული, პირის პირ ვთქვით
ანბნა დამიმთავრებს რომ დიდთა დამნაშავენი ამხ-
ედებოთ ზეჲს სოლომეობისთან. როგორც გამართლ-
დებოთ ის აქიმი, რომელიც თავის ავადმყოფსა

ვაგეტ დღის მეფერიოი თაგუშვი-გათაგელ მთავრ-
 დანგავს & მამიხარ ზიგის წამოღეს არ მისცემს.
 მეფერიოი იუთი, ეესმათ, ჭკობსულოთი, რა იქნება
 რომ ხეშსე მთავრადიხართ იგ თქვენს სიბრძნე.
 რუსული & ჭრახუნილი ხეშს არ ვიცით, ქრ-
 იანულ ენაზედ წახვიდით არ ვაქვს რა & რას-
 კვრადღია უსაქმობისგან ჭირებში ვაყვართობით.
 აი ამის ახობს სილხი. დაწმენებული მძინდებო-
 დეთ, მაწვალეთ კლამწავეთ, რომ ეს სხვაგვარ
 სმა არის & არა სუბან მოგონილი. მეგობრობა
 ხეშსის სხვაგვარებისა ემსგავსების ამ ავთამეო-
 ვის მეგობრობისა, რომელსაც არც ექიმი მსწამს
 & არც წამალი, ვერც არ უკლებდა თავის სიჯი-
 ვარსა & ზოცა ვაუჭარდა მამის უფრძლესსეკი
 ეხვეწებოდა. ნუ თუ ამ სიჯივარესა ეურის გდება
 არ უნდა & ზადგანაც თავის დროზედ არ იწამოეს
 ესთა უნდა უწამლოთ სული ამოუვიდეს? ნუ თუ
 მხოლოდ მაწვალეთ კლამწავეთ ეურის გდება არ
 უნდა თქვენ მკურთა მძივს, რომელსაც უხრავ-
 ვლელთ დაწმინდული არის სხვა & სხვა მსე-
 ზიოთ? ლეოთათ თუ ბედიოთ თქვენ დაწმინდულ
 ღმერთ, განათლებულსართ, გვეუბნებათ ვაგეტოი &
 ესთა მეფერიოი არა სართ რომ სხვასთა უფრ-
 ვადიხანოთა რადიარც თქვენს? ვიცით ამის თქვენ

გარეთა გრძნობით, ესუილთა გიდეც ჰ ამ სურვილის აღსრულებას შესდგომისათ; მაგრამ საუბრედურათ, ისე გერა როგორც საჭიროება მოითხოვს. როგორღაც გეშინიანთ, თუ ერთებით, თუ გრც-სეგნიანთ, თუ რაღაც რამ გიძლით ისეთი, რაც თქვენს გრძნობას ჰ სურვილს არ მაჭყერის. იქნება თქვენ იმას ფიქრობდეთ, რომ საზოგადოება დიდ ფილოსოფიას ითხოვდეს თქვენგან, ჰ თქვენ რადგან პაგვარი ფილოსოფოსნი არა საათ, იმისთვის არაა ჰსწერთ. ჯერ უმაღლესის სწავლის საჭიროება არა აქვს ჩვენ საზოგადოებას; ანბანიდამ მოჭყევეთ ჰ ოღონდკი მსწავლეთ სურვილით ჰ გუთს მოდგენებით ჰ ღარწმუნებული იყავით, რომ ყველანი სურვილით ჰ დიდის მადლობით მიიღებენ თქვენგან.

უძორჩილესად ეთხოვით მოწყალეთ აღმწიფე თუ რამ ჰნათით უკადრისი ამ ჩემს წერილში, მომიტყეოთ; მაქვს იმედი რომ ამ ჩემს წიგნს უნახუსათ არ დაეცდებთ. გარდა ამისა წაგვაციონებთ თქვენის სტაციის განგრძელებას, ჰ პაგვაციონებთ იმ უ. ემაწვლ კაცის ანბანსა, რომელიც გაგიგზავნიათ სასწავლებლათ რუსეთში. შემდგომ ჩემ წერილში მსურს იმაზედ მოგელანარკოთ.

თქვენს უძორჩილესი გ. ქართუშვიდი.
მაისის ღ-სა ღღეს 1860-სა წელსა. ქ. კვერთახს.

